

ΜΑΤΑΙΩΜΕΝΟΣ ΓΑΜΟΣ:
« ο Τριτσιμπίδας και η Μαριωρή »

εξερευνώντας ένα γνωστό
πελοποννησιακό τραγούδι
των γάμων

από τον
Γιάννη Τριτσιμπίδα

προλογίζει ο
Γιώργος Παπαδάκης

ΙΔΟΥ! Αθήνα

Η ζωγραφιά του εξωφύλλου προέρχεται από το μυθιστόρημα του Ν.Μπενάκη «Ο Τριτσιμπίδας και η Μαριωρή», Αθήνα 1908.

© 2009-2014 Γιάννης Τριτσιμπίδας
triyan@otenet.gr www.tritsibidas.gr

Εισαγωγή

«ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΩΔΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑ»

του Γιώργου Παπαδάκη

Μέσα στο πλατύ πέλαγος της μουσικής παράδοσης, αιώνες τώρα, αναδύεται και ταξιδεύει ένας μελωδικός θησαυρός θαυμαστός όχι μόνο για το κάλλος, μα και για το μέγεθος και τη διάρκειά του.

Το πώς δημιουργήθηκαν οι μελωδίες της κάθε μιας παράδοσης, το πώς διαδόθηκαν και καθιερώθηκαν, αποτελεί μια αρκετά σύνθετη διαδικασία, εντελώς διαφορετική από εκείνη της εποχής των ανεπτυγμένων μέσων μαζικής επικοινωνίας.

Ο λαϊκός τεχνίτης, ο προικισμένος και ανήσυχος οργανοπαίχτης, κινείται μέσα σ' ένα πλαίσιο, όπου κυριαρχεί το πνεύμα του μουσικού αυτοσχεδιασμού και ως αυτοσχεδιασμό εννοούμε τη δημιουργία μιας δομής, ή μιας στοιχειώδους μορφής, τη στιγμή της εκτέλεσης.

Συνήθως ο αυτοσχεδιασμός πραγματοποιείται μέσα σε ορισμένους περιορισμούς, ή πλαίσια, τα οποία πολλές φορές ακολουθούν μορφολογικούς τύπους και κανόνες συνδεδεμένους με την (όποια) παράδοση, η οποία καθορίζει (ανάλογα με το τυπικό της) πώς πρέπει να είναι, ή να ακούγεται, η μουσική. Κι αν ακόμα ο αυτοσχεδιασμός δεν περιορίζεται από τους “κανόνες” μιας παράδοσης, υπόκειται, πάντως, και πάλι, σε δεσμεύσεις που προκύπτουν είτε από τις οδηγίες ή τις προτιμήσεις κάποιου μουσικού, είτε από εσωτερικές ανάγκες που αφορούν την τεχνική του παιξίματος, την ηχητικότητα των μουσικών οργάνων, την προσαρμογή ποιητικού λόγου στη μελωδία κ.α.

Τη δημιουργική αυτή διαδικασία πρέπει να τη θεωρήσουμε ως τη μοναδική δυνατότητα κατά την αφετηρία της

μουσικής ιστορίας και, όπως δείχνουν τα πράγματα, θα πρέπει να αποτελούσε ένα σημαντικό πεδίο άσκησης των αρχαίων μουσικών πολιτισμών. Από τα ελάχιστα σχετικά, αλλά πάντως ενδεικτικά, που γνωρίζουμε υπήρχαν λ.χ. στην αρχαία Ελλάδα μουσικοί τύποι και μορφές, όπως για παράδειγμα ο ίαμβος, που ήταν αυτοσχεδιαζόμενο σατιρικό τραγούδι το οποίο εκτελούσαν σε τελετή προς τιμήν της Δήμητρας.

Μετά την παρακμή του Ελληνο-Ρωμαϊκού πολιτισμού ο μελωδικός πλούτος της παράδοσης διατηρήθηκε μόνο στη μνήμη των εκτελεστών και η δημιουργία καινούργιας μουσικής γινόταν αυθόρμητα μέσω του αυτοσχεδιασμού.

Καθώς η γνώση που έχουμε για τη μουσική αυτή περιορίζεται στο παραδοσιακό λειτουργικό μέλος, το οποίο κατεγράφη πολύ αργότερα από τη δημιουργία του, είναι δύσκολο να βγάλουμε συγκεκριμένα συμπεράσματα σχετικά με τις τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν στη δημιουργία του τυπικού της μουσικής εκείνης.

Η πιο αξιόπιστη σωζόμενη μαρτυρία βρίσκεται στο αυθόρμητο «Γιούμπιλις» το οποίο είναι ένα μελισματικό στολίδι στην τελευταία συλλαβή ορισμένων «Αλληλούϊα» που διατηρήθηκαν από την παλαιά χριστιανική λειτουργία. Σαφείς αναφορές σ' αυτόν το τύπο υπάρχουν στα γραπτά των πρώτων εκκλησιαστικών Πατέρων. Στη Δύση, ο Άγιος Αυγουστίνος, περιέγραψε το «Γιούμπιλις» ως το μουσικό «ξέσπασμα» μιας χαρούμενης διάθεσης χωρίς λόγια, ως έκφραση του πνεύματος που ξεχειλίζει από χαρά.

Το δικό μας «Τερερέμ» ή «Τεριρέμ» καθώς και το «Κράτημα» είναι μια ανάλογη πρακτική, κατά την οποία προστίθενται αργά αυτοσχεδιαζόμενα τμήματα στο τέλος ορισμένων ύμνων τα οποία δεν περιέχουν λέξεις με σκοπό να πλατύνουν και να παρατείνουν το μέλος.

Μια άλλη, περισσότερο καθορισμένη, αυτοσχεδιαστική τεχνική βρίσκεται κρυμμένη στη δομή ορισμένων σωζόμενων εκκλησιαστικών μελών που βασίζονται σε συγκεκριμένους αρχαίους μουσικούς τρόπους (Δώριος,

Φρύγιος κ.λ.π.). Τα μέλη αυτά χρησιμοποιούν το ίδιο ή παρόμοιο «λεξιλόγιο» θα λέγαμε μελωδικών μοτίβων, συγκεκριμένη κίνηση για κάθε τρόπο, πράγμα που ερμηνεύεται ως δηλωτικό μιας αυτοσχεδιαστικής πρακτικής κατά την οποία οι τρόποι (όπως και οι ράγκα της Ινδίας) περιλαμβάνουν θεματικό υλικό αλλά και ολόκληρες σειρές από νότες.

Έτσι λοιπόν, ο μελωδικός πλούτος της παράδοσης μπορεί να διακριθεί και με κάποιο τρόπο να «ταξινομηθεί», ανάλογα με το δομικό τυπικό που παρουσιάζει κάθε μια σύνθεση, κάθε μια μελωδία.

Κάθε μια από τις μελωδίες των γνήσιων παραδοσιακών τραγουδιών και των οργανικών, χορευτικών σκοπών, ανήκει – θα λέγαμε – σε κάποιο από τα ευάριθμα πρότυπα που συναντούμε και αναγνωρίζουμε σήμερα.

Η μελωδία του τραγουδιού «Ο Τριτσιμπίδας» ή «Βγήκα ψηλά στα διάσελα», ή «Η Μαριωρή παντρεύεται», αποτελεί παράδειγμα προτύπου. Είναι ένα μουσικό κομμάτι που εμπεριέχει «αντιλήψεις» περί μελοποιΐας, μουσικές αξίες, τρόπους μελωδικής κίνησης και συμπεριφοράς. Είναι μια «κάψουλα» ένα κουκούτσι που διατηρεί μέσα του τις δυνάμεις της βλάστησης.

Ο «Τριτσιμπίδας» είναι ένα τυπικό οκτάμετρο τσάμικο (οκτάμετρο σε τριμερές μέτρο, ενώ αν το μετρήσουμε σε εξαμερές, είναι τετράμετρο, πάντως και πάλι συμμετρικό). Ο τύπος που μας δίνει το πλαίσιο αυτής της μελωδίας είναι το τετράμετρο (και με την επανάληψη οκτάμετρο) που υπάρχει στα περισσότερα τραγούδια:

1: Βγήκα ψη-

2: λά, λέει βγή-

3: κα α α ψη-

4: λά α α...

Δεν είναι – για παράδειγμα – σαν το άλλο πρότυπο του τραγουδιού «Τα νιάτα» που είναι επτάμετρο.

Άλλο τυπικό (αρχετυπικό) χαρακτηριστικό της μελωδίας του Τριτσιμπίδα είναι πως δεν παρουσιάζει τροπικές

μεταβολές. Είναι ένας τυπικός πρώτος ήχος (μια καθαρή και απλή εφαρμογή του πρώτου ήχου) χωρίς αλλαγές.

Η μελωδία λοιπόν του Τριτσιμπίδα έχει «κάτι» στη δομή της που, όπως δείχνουν τα πράγματα, κάνει τον ευαίσθητο μουσικό να επιθυμεί (να χαίρεται) να το εκτελεί, να βρίσκει δηλαδή σοβαρούς (καλλιτεχνικούς) λόγους να το αγαπήσει, ώστε να μείνει σε χρήση και να διαδοθεί. Αυτό δικαιολογεί άλλωστε και την πλατιά του διάδοση, από την Πελοπόννησο, ως την Αλβανία όπου η μελωδία αυτή είναι γνωστή με το όνομα «Μαριολί».

Νοέμβρης 2008

*αφιερωμένο στο Νικολή μου
και
στη μνήμη του πατέρα μου
Παναγιώτη Τριτσιμπίδα (1905-1997)*

Πηγές μου για την ιστορία του Τριτσιμπίδα είναι η οικογενειακή παράδοση, διάφορες δημοσιεύσεις που συνέλλεξε ο πατέρας μου και που συμπλήρωσα ή μελέτησα αργότερα¹, συμβολαιογραφικά έγγραφα, το γνωστό δημοτικό τραγούδι και το μυθιστόρημα του Ν. Μπενάκη «Ο Τριτσιμπίδας και η Μαριωρή».

Η προφορική οικογενειακή παράδοση της οποίας είμαι νομίζω ο τελευταίος Μέγας Σκευοφύλαξ, τετάρτης γενιάς από Νικολού, ανακυκλώνόταν ανελλιπώς μέσα στο σπίτι της γιαγιάς μου, των θείων, ανεψιών και ξαδέλφων, μακρυνότερων συγγενών και κατά καιρούς ντόπιων της Μπαρμπάσαινας στις εκδρομές με τον πατέρα μου. Περιελάμβανε αφηγήσεις της ιστορίας του Τριτσιμπίδα και του περιπετειώδους παρ' ολίγον γάμου του, εξιστορήσεις πλούτου, καλοπέρασης και επιρροής που ξεδιπλώνονταν μέχρις βαρεμάρας, διαφορετικές επί μέρους εκδοχές, αστείες λεπτομέρειες, παράλληλες αφηγήσεις και συμβάντα της εποχής του μεγάλου ανδρός. Μεγάλου, τρόπος του λέγειν, αφορμή της υστεροφημίας του είναι κυρίως ένα φιάσκο, ένας ματαιωμένος γάμος με μια νεαρή κουκλάρα ονόματι Μαριωρή, απ το γειτονικό στη Μπαρμπάσαινα, παλαιόθεν αρβανίτικο χωριό του Λάλα. Και του αρπάζει λοιπόν την ωραία μέσα απ τα χέρια μια ομάδα ανταγωνιστών και πολιτικών εχθρών κι έμεινε με το γιογκάρι στο χέρι.. Ας πρόσεχε. Μια προηγούμενη περιπέτειά του με την νταρντάνα Αντριάννα είναι επίσης γνωστή. Μόνο που εκεί την πλήρωσε η κυρία. Έτσι είναι, ο λογαριασμός μεταφέρεται συνήθως στην επόμενη σχέση. Στις επισκέψεις μας στην Μπαρμπάσαινα όταν ήμουν παιδί, ο πατέρας μου έδειχνε το κατάλοιπο του μεγάλου

τριτσιμπιδέϊκου χτήματος όπου έζησε ο ίδιος παιδί² και το στρογγυλό λόφο κατάφυτο με θεόρατα πεύκα. Πρόβαλε σαν μια συμπαγής τούφα μέσα στον πράσινο κάμπο. Μου διηγόταν ιστορίες από την παιδική του ηλικία, πώς ανέτρεφε και διέθετε κότες και φαράνια, πώς έστηνε καρτέρι στα τρυγόνια του λόφου. Κάποιες τέτοιες πληροφορίες και εντυπώσεις κατέγραφα κατά καιρούς.

Προ ετών κάθισα με την αγαπημένη μου, μακαρίτισσα πια, θεία Κατινούλα σημειώνοντας λεπτομέρειες και χρονολογίες.

Στην κατοχή μου βρέθηκαν και αντίγραφα γραπτών του θείου Αριστείδη³ και της κόρης του φιολόγου Αργυρώς Λιάσκου.

Το μυθιστόρημα του Ν.Μπενάκη βρίσκεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη.

Ευχαριστίες οφείλω στο φίλο συνθέτη και μουσικολόγο Γιώργο Παπαδάκη για τα πολύτιμα στοιχεία του.

Πάρος, καλοκαίρι 2008

Για τον Τριτζιμπίδα οι δημοσιεύσεις αναφέρουν στερεότυπα πως είκοσι χρονών παλικάρι έλαβε μέρος στην Επανάσταση σαν αρχηγός ομάδας αγωνιστών, διακρίθηκε σε πολλές μάχες και τιμήθηκε με «δίπλωμα εξαιρέτων πράξεων». Δεν κατάφερα να βρω πιο συγκεκριμένες πληροφορίες.

Η οικογενειακή μας ανάμνηση/παράδοση ξεκινά από τον Νικολό Τριτζιμπίδα (1800-1873) κι σ' αυτόν αναγνωρίζει τον *Τριτσιμπίδα* του τραγουδιού.

Σαν πατέρας του Νικολού αναφέρεται αβασάνιστα από τον Χ. Χασάπη κάποιος Αριστείδης, πλούσιος κτηματίας ο οποίος όπως λέει, αγωνίστηκε το 1821, υπήρξε από τους μεγάλους πλούχοντες του Μωρηά κι έκανε την Μπαρμπάσαινα ν' ανθίσει. Τα χτήματά του εκάλυπταν μεγάλη έκταση του Ηλειακού κάμπου, η παραγωγή του ήταν πλούσια, οι άνθρωποί του ορκίζονταν στ όνομά του γιατί τους βοηθούσε σ όλες τις δυσκολίες, είχε βαφτίσει άπειρα παιδιά, και όλοι τον αποκαλούσαν νουνό και κουμπάρο (πράγματα που ισχύουν και για τον Νικολό). Είχε δυό όμορφες κόρες που πάντρεψε την ίδια μέρα και περί αυτού μαρτυρεί κάποιο δημοτικό τραγούδι:

*«Στου Τριτσιμπίδα την αυλή, μωρέ σήμερα
παντρεύει τα κορίτσια του, μωρέ σήμερα
τις δυό του θυγατέρες..»*

Ήδη λοιπόν, το όνομα του Τριτσιμπίδα συνδέεται με τραγούδι των γάμων.

Όμως όλα τα στοιχεία δείχνουν πως ο πατέρας του Νικολού λεγόταν Ιωάννης Τριτζιμπίδας και συνυπογράφει το έγγραφο Φωτεινόπουλου. Σ αυτό το έγγραφο του 1845 (Κ222 Αρχείου Αγωνιστών της Εθνικής Βιβλιοθήκης), μεταξύ των μπαρμπασαναίων, ξεκινώντας όπως φαίνεται από νοικοκύρηδες και προκρίτους, που βεβαιώνουν τη συμμετοχή στον Αγώνα του 1821 του Κυριαζή Φωτεινόπουλου, υπάρχουν τα ονόματα των Νικολάου Τριτζιμπίδα και Ιωάννου Τριτζιμπίδα.⁴ Ο Ιωάννης αυτός εμφανίζεται και σε διάφορα συμβολαιογραφικά έγγραφα:

του 1840 ως «Ιωάννης Ζήσιμος ή Τριτζιμπίδας» (το «ή» είναι σημαδιακό του «παρατσουκλιακού» ακόμη τότε χαρακτήρα του ονόματος τριτζιμπίδας), του 1848 μαζί με τους «υιούς του Νικόλαο και Αναστάση», του 1849 μαζί με τον Νικόλαο. Σε έγγραφο του 1858 εμφανίζεται μόνον ο Νικόλαος.

Το παρατσούκλι ή προσδιοριστικό επίθετο *Τριτζιμπίδας*, φαίνεται να χρησιμοποιείται και αλλού στην Πελοπόννησο (έξω απ την Τρίπολη για παράδειγμα) για να δηλώσει τον τετραπέρατο άνθρωπο, τον «διαοελεμένο», το «διάολο». Ο λόγος είναι πως τα παληότερα χρόνια, όταν οι άνθρωποι με δέος εκστόμιζαν τη λέξη «Διάβολος», ένας τρόπος να την παρακάμψουν, αποτρέποντας συγχρόνως την πρόσκλησή του⁵, ήταν περιγράφοντάς τον με τον τρόπο της εκκλησιαστικής εικονογραφίας όπου ο Διάβολος παριστάνεται συνήθως κρατώντας την τρίαινα με τις τρεις ακίδες του γεωσειστή Ποσειδώνα. Αυτές είναι οι τζιμπίδες του τριτζιμπίδα-διαβόλου, ακίδες που τζιμπούν (κι όχι η δευτερογενής και μεταγενέστερη έννοια της τσιμπίδας σαν εργαλείου που πιάνει). Τελευταία είδαν το φως και άλλες, υποθετικές καταγωγές του παρατσουκλιού, απ' τις φανταστικές «τριτσιμπιδούλες, έλικες που κρατούν απ' τα τσαμπιά τα σταφύλια»⁶ ή από κάποιο εργαλείο που έπιανε τη σταφίδα για να τη βάλει στη μάκινα.

Αναφέρονται σαν οικογενειακά ονόματα του Ιωάννη Τριτζιμπίδα το Ζήσιμος⁷ ή Ζήσημος, όπως είπα παραπάνω, και από άλλους το Αναγνωστόπουλος⁸. Το έγγραφο Φωτεινόπουλου έχει σαν υπογράφοντες και τους Κωσταντίνο Ζήσιμο, και Γεώργιο Ζησιμόγαμβρο, καθώς και τους Αθανάσιο και Αναγνώστη Ζήσιμο⁹ (που συνδυάζει το Ζήσιμος με τον εκκλησιαστικό ρόλο και εκ τούτου παρανόμι του Αναγνώστη). Τους τελευταίους, «υιούς του Γεωργάκη Ζήσημου», συναντούμε και σε συμβολαιογραφικό έγγραφο του 1848.

Το 1840 λοιπόν, για να συνδυάσουμε το συμβολαιογραφικό έγγραφο που αναφέραμε με το έγγραφο Φωτεινόπουλου

του 1845 - στο οποίο υπάρχουν αυτά τα διαφορετικά ονόματα - το όνομα «Τριτζιμπίδας» είναι αναμφισβήτητα καθιερωμένο. Πόσον μάλλον που ο Κ. Κυριακόπουλος (βλ. στην παραπομπή αρ. 8) καταχωρεί ως Αγωνιστές του 21 τους μπαρμπασαναίους «Κωσταντίνο Ζήσιμο ή Τριτσιμπίδα» και «Ιωάννη Ζήσιμο ή Τριτσιμπίδα» που είναι πιθανότατα οι συνυπογράφωντες μαζί και με τον Νικόλαο Τριτζιμπίδα το έγγραφο Φωτεινόπουλου. Βλέπουμε λοιπόν, κι από διάφορες πηγές, μια ταύτιση των Τριτσιμπιδαίων με τους Ζήσιμους.

Η Αργυρώ Λιάσκου πάντως περιεργάζεται και φωτογραφίζει τα «Ζησιμέϊκα σπίτια» το 1989, όπως αναφέρει στο ημερολόγιο της ξενάγησής της από ντόπιους στη Μπαρμπάσαινα, χωρίς αυτοί να συνδέσουν τα δύο ονόματα. Είναι πιθανώς πολύ αργά πιά για τέτοιες μνήμες. Καταλήγουμε λοιπόν συνοψίζοντας στο συμπέρασμα πως στη γενιά του Ιωάννη Ζήσιμου είναι πιά δεδομένη η χρήση του ονόματος Τριτζιμπίδας που το κληρονομούν οι επόμενες γενιές, όπως τα παιδιά του Νικολός και Αναστάσης¹⁰, που δεν αναφέρονται πιά σαν Ζήσιμοι. Το όνομα στο τέλος του αιώνα μεταλλάσσεται επί το σεμνότερον σε Τριτσιμπίδα μιας και το τζ, όπως και το μπ, θεωρείται για την καθαρεύουσα της εποχής βαρβαρικών και χρήζει απολύμανσης... Το ίδιο ισχύει για την έρμη Μπαρμπάσαινα που φτιασιδώθηκε σε Βαρβάσαινα).

Κάποτε αναφέρονται και δύο ανώνυμες αδερφάδες των Νικολού και Αναστάση, ίσως αυτές που πάντρεψε την ίδια μέρα, σύμφωνα με το προαναφερόμενο τραγούδι ο φερόμενος κατά Χ. Χασάπη σαν πατέρας τους Αριστείδης. Στο μυθιστόρημα του Μπενάκη «Ο Τριτσιμπίδας και η Μαριωρή» ενεργό ρόλο έχει κάποιος ξάδελφος του Νικολού, ο Γιώργος, αν τον θεωρήσουμε υπαρκτό πρόσωπο κι όχι δραματική επινόηση. Όταν μιλάει για τους δύο ο συγγραφέας λέει : «ο Τριτσιμπίδας και ο Γιώργος». Ήταν λοιπόν συγγενής από θηλυκή πλευρά έχοντας φυσικά άλλο οικογενειακό όνομα ή διαφοροποιούνταν από τον Νικολό

έχοντας το αρχικό κοινό οικογενειακό όνομα Ζήσιμος που έμενε σε αχρησία πια στον κλάδο των εκ Ζησιμαίων Τριτσιμπιδαίων από τότε που πήραν το παρανόμι. Δεν αποκλείεται να πρόκειται για τον υπογράφοντα το έγγραφο Φωτεινόπουλου Γιώργο Ζησιμόγαμβρο.

Ο αξιέπαινος δάσκαλος Ν Αναστόπουλος που κατέγραψε πολλά ενδιαφέροντα της ιστορίας της Μπαρμπάσαινας, ξεκινώντας από την γοητευτική ιστορία της τουρκοπούλας Μπεμπιγιέ-Μαρίας-Μαριωρής του 1821¹¹ προσπαθεί να χωρέσει δυό πόδια σ ένα παπούτσι ταυτίζοντάς την με την Μαριωρή του Τριτσιμπίδα της οποίας η ιστορία εκτυλίσσεται το 1844. Αναγκάζεται λοιπόν να αποδώσει εξ ανάγκης στον σύζυγο της Μπεμπιγιέ Ιωάννη Αναγνωστόπουλο το παρανόμι *Τριτσιμπίδας*¹², επινόηση που αντιγράφουν αβασάνιστα κάποιοι μετέπειτα αρθρογράφοι. (Πάντως ας επισημανθεί στο όνομα του αναφερόμενου Ιωάννη Αναγνωστόπουλου η διπλή σύμπτωση : και στο βαπτιστικό του όνομα με εκείνο του Ιωάννη Ζήσιμου ή Τριτσιμπίδα και στο ότι Αναγνωστόπουλος σημαίνει στα πελοποννησιακά «γυιός του Αναγνώστη» και τέτοιος Αναγνώστης υπάρχει όπως είδαμε στους Ζήσιμους.)

Όμως το όνομα Αναγνωστόπουλος-Τριτσιμπίδας σαν πρωταγωνιστικό του τραγουδιού δεν προκύπτει από καμιάν άλλη πηγή κι η ιστορία της «Μπεμπιγιέ/Μαριωρής» του 1821(βλ. παραπομπή 10) έρχεται σε αντίθεση με τις χρονολογίες και τις γραπτές αναφορές, με το κατόπιν έρευνας γραμμένο μυθιστόρημα του Μπενάκη αλλά και την παράδοση της οικογένειας των τριτσιμπιδαίων που καμαρώνοντας υπήρξαν οι θεματοφύλακες κάθε πληροφορίας που αφορούσε τον πρόγονο. Η Μαριωρή¹³ του τραγουδιού είναι μια απλή κοπέλα του 1844, και δεν παντρεύτηκε ποτέ τον Νικολό Τριτσιμπίδα, ο γάμος ματαιώθηκε. Στην κατά Αναστόπουλο εκδοχή, η πλούσια αγαδοπούλα Μπεμπιγιέ του 1821 κατέληξε ψυχοκόρη του πλούχοντα Δ. Καραμέρου που την πάντρεψε με τον

κωσταντινουπολίτη έμπορο από το χωριό Δούκα Ιωάννη Αναγνωστόπουλο-Τριτσιμπίδα. Το μόνο κοινό στοιχείο και στις δύο περιπτώσεις είναι η ύπαρξη των Καραμεραίων, καθόλου περίεργο όμως αφού κυριάρχησαν για πολλές δεκαετίες στην ιστορία της περιοχής.¹⁴

Όπως και να ναι ο Νικολός ήταν καλοστεκούμενος. Είχε χτήματα και χρήματα, σπίτια στον Πύργο και τη Μπαρμπάσαινα, αποθήκες σταφίδας στον Πύργο και την Πάτρα, κόσμο που δούλευε γι' αυτόν στα χωράφια, επιρροές, κουμπαριές κι αμέτρητα βαφτιστήρια.. Ήταν γνωστός ευεργέτης των φτωχών, άνθρωπος καλή καρδιά, ο φίλος των γύφτων μουσικών που τον ακολουθούσαν στις διασκεδάσεις του με ζουρνάδες και νταούλια, ο ερωτιάρης. Άλλο τραγούδι, ερωτικό και περιπαικτικό, μαρτυρεί όπως θα δούμε παρακάτω για τη σχέση του με την ωραία Αντριάννα Ζωγράφου.

Λέει το μυθιστόρημα του Μπενάκη: *«Τέτοια επεισόδια είχαν αριθμήσει αρκετά ο Τριτσιμπίδας εις την νεανικήν του ηλικίαν και αι λεπτομέρειαι εφέροντο από στόματος εις στόμα και ήσαν πασίγνωστοι. Υπήρχον φιλήσυχοι οικογενειάρχαι οι οποίοι τον κατέκριναν δια την διαγωγήν του αυτήν. Υπήρχον οικοκυραί αι οποίαι τον κατηρώντο δια τον ελευθέριον αυτόν βίον του. Υπήρχον όμως και ζωηροί νέοι του Κάμπου οι οποίοι τον εθαύμαζον δια τα ερωτικά του επεισόδια και προσεπάθουν να τον μιμηθούν...»*

1844, Μπαρμπάσαινα, χωρίον του Δήμου Λετρίνων, 5 χιλιόμετρα από τον Πύργο. Το 1821 αναφέρεται πως είχε περί τις 100 οικογένειες, ας πούμε 600 άτομα. Σε απογραφή του 1885, κάτοικοι 948.

Κομματάρχες στην περιοχή ήσαν οι προύχοντες του Πύργου Κρεσταινίτες (άλλοι το γράφουν Κρεστενίτες), κι οι αντίπαλοί τους της πεδινής Ηλείας και της Γαστούνης Σισίνηδες, οπλαρχηγοί του 21 με μεγάλη συμμετοχή στον Αγώνα και πολιτικοί. Με τους τελευταίους συνδεόταν ο Νικολός Τριτσιμπίδας οικογενειακά, και ως γνωστόν τα

κόμματα ήταν προσωποπαγή, συνιστάμενα σε συνάξεις κουμπαριών (και κουμπουριών) γύρω από ένα κομματάρχη, αμφίδρομες εξυπηρετήσεις και παροχές. Αντίθετα η λαλέϊκη οικογένεια της Μαριωρής ανήκε στους προύχοντες Καραμέρους, κομματάρχες των Κρεσταινιτών στο Λάλα. Αν η Μαριωρή παντρευότανε τον Τριτσιμπίδα το σόϊ της θα περνούσε στο κόμμα του Σισίνη.

Η περί ής ο λόγος Μαριωρή, ήταν μια φτωχή νεαρή καλλονή απ' το Λάλα που ερωτεύτηκε στα 1844 ο πλουσιώτερος άνθρωπος της περιοχής, ο κυρ Νικολός Τριτσιμπίδας, σαραντάρης πιά. Είχε χηρέψει απ την πρώτη του γυναίκα, την πυργιώτισα Μηλιά Μήτσα, που του 'καμε δυό αγόρια, τον Πάϊκο γύρω στα 1830, κι ίσως και τον Κωσταντίνο. Τέλειωσε το προξενιό, ο Νικολός έστειλε τα δώρα, γίνεται και το γλέντι των αρραβώνων στο χωριό της νύφης, όλοι ευχαριστημένοι. Όχι όμως κι ο Κρεσταινίτης..

Ο Καραμέρος εκτελώντας εντολές του караδοкеί. Αναθέτει σ ένα χεροδύναμο παλικάρι, το Ντούρο¹⁵, όνομα και πράμα, να απαγάγει τη Μαριωρή. Απαγωγή ίσον ατίμωση, κανείς δεν παντρεύεται μιαν απαχθείσα, όσο άσπιλη κι αν μείνει, έχει περάσει απ' άλλα χέρια, φυλάξου από τα σχόλια του κόσμου. Ο Ντούρος την παραφυλάει στην πηγή Λουκίσσα, την απαγάγει, την κρύβει στα βουνά και σύμφωνα με την εντολή του αφεντικού του την ελευθερώνει σε μια δυό μέρες. Ο Τριτσιμπίδας δε μπορεί παρά να ματαιώσει το γάμο. Χαρίζει στη Μαριωρή τα δώρα του και ...πάμε γι αλλού. Πράγματι ξαναπαντρεύεται και κάνει τρεις κόρες. Πεθαίνει το 1873. Απ το γυιό του Πάϊκο θ αποκτήσει εγγόνια, τον Γιάννη (1864), τον Αριστείδη (1884) και την Αθηνά.

Αυτά είναι τα λίγο πολύ σίγουρα περιστατικά γύρω απ τα οποία αναπτύχθηκαν παραλλαγές και εικασίες.¹⁶

Ένας πλούσιος σαραντάρης αρραβωνιάζεται μια φτωχή καλλονή, του την κλέβει ένα ρωμαλέο παλικάρι κι ο γάμος ματαιώνεται. Πώς αυτό το φιάσκο μπορεί να εξελιχθεί σε

τραγούδι γαμήλιας γιορτής; Πρόσφατα, σε μια συνέντευξη ενσωματωμένη στην ταινία μου για τον παριανό ποιητή Αρχίλοχο¹⁷ ο καθηγητής Γιάννης Πετρόπουλος του Πανεπιστημίου Θράκης, σχολιάζοντας το γνωστό απόσπασμα 196Α από τον πάπυρο της Κολωνίας, είχε την άποψη πως επρόκειτο για ένα μουσικό ποίημα «ψόγου», που μαζί με τα εγκωμιαστικά, λέγονταν στα γλέντια του γάμου από την αρχαιότητα ως τα χθες, συνήθως μεταξύ ανδρών που μπεκροπίνουν. Έχουμε έλεγε και στη νεώτερη λαϊκή μας παράδοση άφθονα δείγματα περιπαικτικών τραγουδιών ή ποιημάτων στα τραπέζια του γάμου. Διαβλέπω πως το τραγούδι του Τριτσιμπίδα, τουλάχιστον την εποχή που πρωτοτραγουδήθηκε, μπορεί να ήταν ένα από τα τελευταία τραγούδια τέτοιου είδους για τους παρακάτω λόγους:

Πρώτα πρώτα το οξύμωρο, σε μια γαμήλια γιορτή - αφού όπως είπαμε ο *Τριτσιμπίδας* έγινε το κατ'εξοχήν τραγούδι των γάμων - οι συνδαιτημόνες εγκωμιάζαν ένα γάμο που .. δεν έγινε.

Η ιδιαίτερη επιμονή πάλι σε περιγραφές του πλούτου του γαμπρού υποδεικνύοντας έναν νοικοκύρη κάποιας ηλικίας κι όχι έναν νεαρό, υπάρχει νομίζω ακριβώς για να χωρατέψει με την ηλικία του: αποκαλείται νιός, παιδί και παλικάρι, που βαρεί και το γιογκάρι¹⁸.

Κατά τον Αριστείδη Τριτσιμπίδα, εγγονό του Νικολού, αλλά και άλλους, τα στιχάκια σκάρωσε ο ίδιος ο Νικολός διακωμωδώντας τα συμβάντα - καπέλο για το χιούμορ! Είτε πάντως τους στίχους έγραψε ο ίδιος αυτοσαρκαζόμενος, είτε κατ'άλλην εκδοχή, οι αντίπαλοί του για να τον περιγελάσουν, διαφαίνεται εξ'ίσου ο περιπαικτικός χαρακτήρας του τραγουδιού¹⁹.

Το τραγούδι πρέπει να φτιάχτηκε στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, άρεσε και διαδόθηκε σ' όλο το Μωρηά μέχρι που έφτασε στην πρωτεύουσα. Το 1892 ήταν το μεγάλο σουξέ της εποχής. Διαβάζουμε στον τύπο: «ΘΕΑΜΑΤΑ: Στο Σταθμό Σιδηροδρόμων Αθηνών Πειραιώς σαντούρια, βιολί,

λαγούτο. Ανατολική μουσική. Αοιδός σμυρναία καλλικέλαδη. Ο *Τριτσιμπίδας* το νέο τραγούδι που χαλάει κόσμο. Καφενείον Μεταξά (Στύλοι Ολυμπίου Διός): Σαντούρια και βιολί αμάν αμάν. Κι εδώ ο *Τριτσιμπίδας*. »²⁰
 Ο κόσμος φαίνεται πως τραγουδούσε στον *Τριτσιμπίδα* το άπιαστο όνειρο του για μια πλούσια ζωή με όλα της τα ωραία, βέβαια και τις ερωτικές απολαύσεις.
 Πρόκειται για ένα χαρούμενο τσάμικο πηδηχτό με εύκολο σκοπό που έκανε γνωστό ο περίφημος τουρκόγυφτος κλαριντζής Γιώργης Σουλεϊμάν²¹ παίζοντάς το σε γλέντια και πανηγύρια. Η κλασσική εκδοχή είναι η εξής:

*Έβγα ψηλά στα διάσελα
 κι αγνάντια στη Μπαρμπάσαινα
 για να ιδείς τον Τριτσιμπίδα
 πώ' χει αμπέλια και σταφίδα.
 Πώ' χει τα σπίτια τα ψηλά
 τα μπαλκονάκια τα πλεχτά²²
 πώ' χει στον Πύργο χτήματα
 στην Πάτρα καταστήματα.²³
 Στης Μπαρμπάσαινας τον κάμπο
 Τριτσιμπίδας κάνει γάμο
 και καλεί για συμπεθέρους
 όλους τους Μπαρμπασαιναίους.
 Η Μαριωρή παντρεύεται
 κι όλος ο κόσμος χαίρεται
 και παίρνει τον Τριτσιμπίδα
 πώ' χει αμπέλια και σταφίδα.
 Ποιόνε θα πάρεις Μαριωρή;
 τον Τριτσιμπίδα που 'ν παιδί²⁴
 πού' ναι νιός (ή πουν' παιδί) και παλληκάρι
 και βαρεί και το γιογκάρι.
 Μεσ' στο Λαλέϊκο μαχαλά
 χορεύει η Μαριωρή μπροστά
 με Λαλαίους και Δουκαίους
 και με τους Μπαρμπασαιναίους*

Εκδοχή καταγραμμένη από τον Χ.Χασάπη:

...Πώ 'χει τα σπίτια τα ψηλά
τα μπαλκονάκια αραδαριά
πώ χει αμπέλια και σταφίδες
και κρασί για τους μπεκρήδες...

Εκδοχή καταγραμμένη από τον Ν. Λάσκαρη που παραδίδει
ο Θρ. Πάτρης:

Ανέβηκα στα διάσελα
κι αγνάντια στη Μπαρμπάσαινα
για να δω τον Τριτσιμπίδα
πώ 'χει αμπέλια και σταφίδα.
Στης Μπαρμπάσαινας τον κάμπο
Τριτσιμπίδας κάνει γάμο
και καλεί και συμπεθέρους
ούλους τους Μπαρμπασαιναίους.
Ποιόνε θα πάρεις Μαριωρή;
τον Τριτσιμπίδα πού 'ν παιδί
πού 'ν παιδί και παλληκάρι
και βαρεί και το γιογκάρι.
Πώ 'χει αμπέλια (ή σπίτια) και (ή με) σταφίδες
έχει και πολλές μερίδες.
Πώ χει σπίτια με λαλέδες
μαγαζιά με καφενέδες
Πώ 'χει τους πολλούς οντάδες
Μαριωρή με τους σεβντάδες
Κάτω στις Γούβας τα χωριά
χορεύει η Μαριωρή μπροστά
με Δουκαίους και Λαλαίους
και με τους Μπαρμπασαιναίους.

Νεώτερη εκδοχή καταγραμμένη από τον Ν.Αναστόπουλο:

Βγήκα ψηλά στα διάσελα
κι αγνάντια στη Μπαρμπάσαινα
και αγνάντεψα τον κάμπο

*Τριτσιμπίδας κάνει γάμο
και καλεί για συμπεθέρους
όλους τους Μπαρμπασαιναίους.*

*Η Μαριωρή παντρεύεται
κι όλος ο κόσμος χαίρεται
με το γυιό του Τριτσιμπίδα
πώ 'χει αμπέλια και σταφίδα.*

*Κάνει το γάμο με βιολιά
χορεύει η Μαριωρή μπροστά
κι η μάνα της την ερωτά
Ποιόνε θα πάρεις Μαριωρή;*

*του Τριτσιμπίδα το παιδί
πού είν παιδί και παλληκάρι
και βαρεί και το γιογκάρι
Πώ 'χει στον Πύργο χτήματα
στην Πάτρα καταστήματα.
πώ 'χει τα σπίτια τα ψηλά
τα μπαλκονάκια τα πλεχτά.*

*Μπαρμπάσaina Μπαρμπάσaina
με τα πολλά σου βάσανα...*

Έχει τους πολλούς αγάδες²⁵

Μαριωρή με τους σεβντάδες...

Μια παραπλήσια εκδοχή τραγουδάει η Γεωργία Μηττάκη:

*Η Μαριωρή παντρεύεται
κι όλος ο κόσμος χαίρεται
παίρνει το γυιό του Τριτσιμπίδα
που 'χει αμπέλια και σταφίδα
που 'χει τα σπίτια τα ψηλά
τα μπαλκονάκια τα αραδιαστά
για να βγαίνει στο μπαλκόνι
η Μαριωρή να ξεφαντώνει
ποιόνε θα πάρεις Μαριωρή
του Τριτσιμπίδα το παιδί..*

Και τέλος μια πολύ ενδιαφέρουσα παραλλαγή, εμφανώς λαλέϊκη, (καταγραμμένη από τον Κ. Αναστασινό, και παραδομένη από τον Θρ. Πάτρη και αργότερα τον Α.Π.Τσακόπουλο) όπου ο απαγωγέας της Μαριωρής Ντούρος γίνεται ο επιθυμητός γαμπρός. Η νύφη διαλαλεί την επιλογή της υπέρ του ντούρου²⁶ και άσημου παλληκαριού, αρνούμενη τον πλούσιο φαβορί γαμπρό και στολίζοντάς τον περιφρονητικά:

*Έβγα ψηλά στα διάσελα
και κύττα τη Μπαρμπάσαινα
Για να ιδείς τον Τριτσιμπίδα
πώ 'χει αμπέλια και σταφίδα
Πώ 'χει τα σπίτια τα ψηλά
τα μπαλκονάκια τα πλεχτά.
Η Μαριωρή παντρεύεται
κι ούλος ο κόσμος χαίρεται.
Ποιόνε θα πάρεις Μαριωρή;
Θέλω το Ντούρο που 'ν παιδί.
Πουν παιδί και παλληκάρ
και βαρεί και το γιογκάρι.
Δε θέλω γω το Νικολό
το γύφτο το μαυριδερό²⁷
(ή: το γύφτο το Βερουταινό)
Μεσ' στο Λαλέϊκο μαχαλά
χορεύει η Μαριωρή μπροστά
με Λαλαίους και Δουκαίους
και με τους Καραμεραίους.*

Το τραγούδι ενσωματώνει έτσι με τρόπο πρωθύστερο την εξέλιξη των γεγονότων (απαγωγή της κόρης απ το Ντούρο, ματαίωση του γάμου με τον Τριτσιμπίδα, γάμο με τον Ντούρο). Συγχρόνως φέρνει στην επιφάνεια ένα γνωστό αρχετυπικό μοντέλο: η όμορφη κόρη, προοριζόμενη για τον ισχυρό αλλά αντιπαθή ή γέρο ή τερατώδη μνηστήρα, θα ενωθεί τελικά με τον νέο και παλικάρα εκλεκτό της.

Στο μυθιστόρημα του Ιωάννου Κονδυλάκη ΟΙ ΑΘΛΙΟΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ (πρωτοεκδόθηκε το 1895) που αναφέρεται ρητά στη δεκαετία του 1870 διαβάζουμε:

«Ο Αριστοτέλης ήτο εκεί , τονθορύζων με οφθαλμούς κλειστούς εκ της μέθης την επωδόν παλαιού τραγουδιού το οποίον και τώρα επανήλθεν εις τον συρμόν:

Η Μαριωρή παντρεύεται

κι όλος ο κόσμος χαίρεται..

Συγχρόνως ηκούοντο αι φωναί των απερχομένων συμποτών άδουσαι το αυτό άσμα και βαθμηδόν απομακρυνόμεναι.»

Η σκηνή διαδραματίζεται μεταξύ ανθρώπων του υποκόσμου και το δημοφιλές τραγούδι λέγεται ειρωνικά σε βάρος της αθώας και πανέμορφης δούλας Μαριώρας, που ο απαίσιος γυιός των αστών αφεντικών της αποπλανά εξαπατώντας την με πλαστό γάμο (ψεύτικο παπά και κουμπάρους) σε μια παρωδία τελετής στο ύποπτο σπίτι.

Ο Ι. Κονδυλάκης όντας ως φαίνεται γνώστης της μπαρμπασανέϊκης ιστορίας και του τραγουδιού, το εισάγει σ αυτόν τον ανύπαρκτο γάμο με τη φτωχή κι ανίδεη καλλονή του, που ανακρατεί τ' όνομα της μνηστής του Τριτσιμπίδα.

Το τραγούδι δισκογραφήθηκε στις ΗΠΑ το 1919 από την Columbia με τη Μαρίκα Παπαγγίκα, το 1927 πάλι στις ΗΠΑ (Columbia) με τον Σωτήρη Στασινόπουλο, το 1928 στην Ελλάδα με τον Παναγιωτόπουλο, το 1932 με κλαρίνο τον Νίκο Ρέλια, το 1935 με κλαρίνο Ν.Καρακώστα, το 1948 με κλαρίνο Τάσου Χαλκιά, το 1950 με το Δημοσθένη Βλαχαγγέλη, το 1952 με τον Κώστα Ρούκουνα και κλαρίνο Γιώργου Ανεστόπουλου, το 1953 με τον Παπασιδέρη και τον Κοντονίνο. Υπάρχει έκδοση του 1960 με κλαρίνο τον Πέτρο Χαλκιά, τον Πετρολούκα και τον Ρούντα, αλβανική οργανική έκδοση του 1965 με τίτλο Marioli, του 1965 με την Μητάκη και κλαρίνο Κ.Σεβαστάκη (εκδόθηκε στη συνέχεια και στο Παρίσι), έκδοση του 1970 με κλαρίνο Βασίλη Σούκα, έκδοση με τον Δημ. Καμπίση και Φιλ.

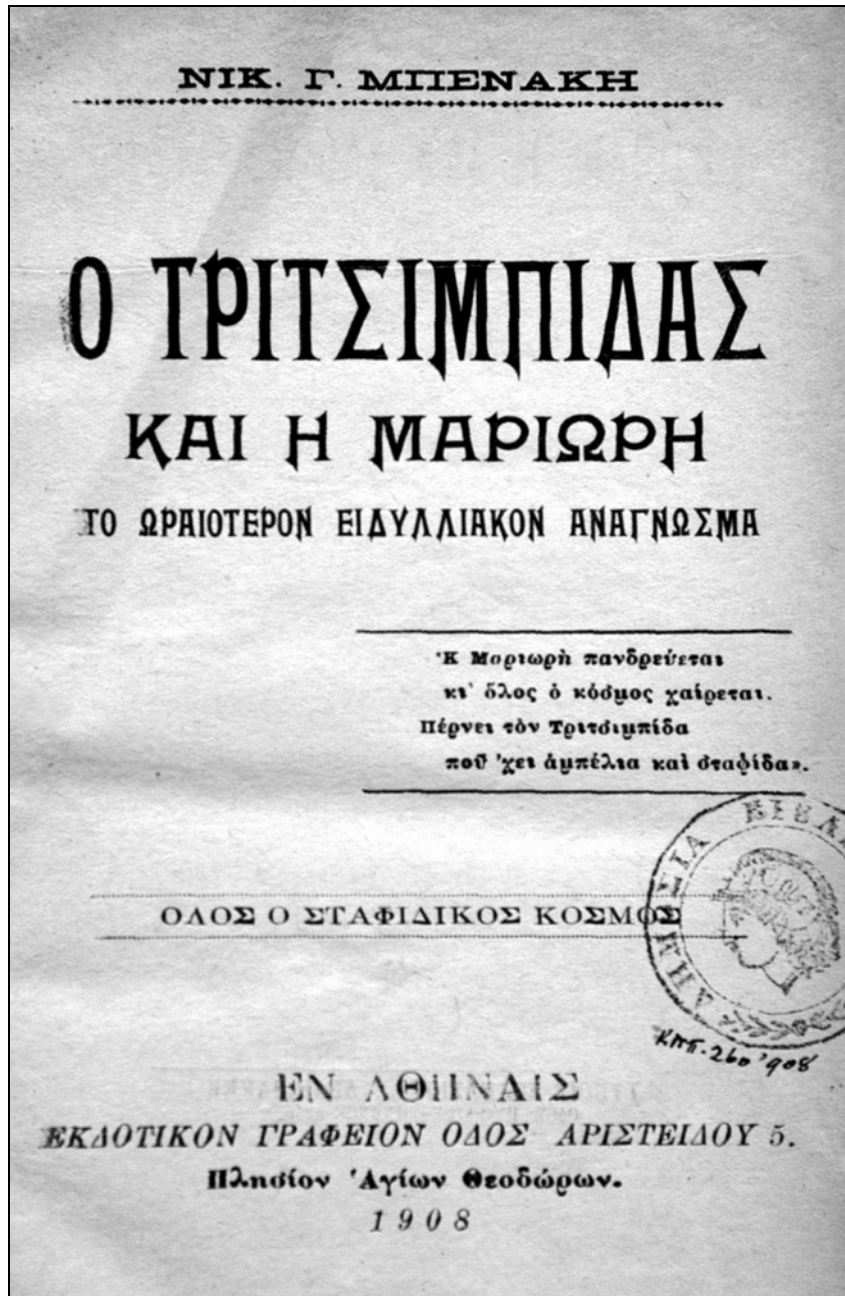
Μαρμαρινό του 2008 κ.ά. Τέλος να επισημάνουμε και τη σύνθεση του Νίκου Σκαλκώτα του 1933 με τίτλο «Η Μαριωρή μου», στους «36 ελληνικούς χορούς».

Για το μυθιστόρημα του Ν. Μπενάκη που κυκλοφόρησε πριν από ένα αιώνα, το 1908, μετά από συσχετισμό των στοιχείων καταλήγω στο συμπέρασμα πως αυτό το αρχαιότερο χρονολογικά κείμενο απ' όσα έχουν γραφεί κατά καιρούς για την ιστορία του Τριτσιμπίδα και της Μαριωρής, είναι το πλησιέστερο στην ιστορική πραγματικότητα, εξαιρώντας κάποια του σημεία όπου ο συγγραφέας προσπάθησε για ευνόητους λόγους να βάλει στοιχεία γαργαλιστικά, περιπετειώδη ή μελοδραματικά. Συμπλέει με την παράδοση που μεταδόθηκε επί γενεές μέσα στην τριτσιμπιδέϊκη οικογένεια και το σπουδαιότερο, είναι αποτέλεσμα, ως έμαθα, επιτόπιας έρευνας από τη μεριά του συγγραφέα. Η γιαγιά μου Ευρυδίκη (από την Πάτρα, το γένος Μπελούση, που παντρεύτηκε τον πυργιώτη παππού μου Γιάννη Τριτσιμπίδα) είχε αφηγηθεί πως τα πρώτα χρόνια του γάμου της πού 'γινε γύρω στα 1902, ήρθαν στη Μπαρμπάσαινα άνθρωποι από την Αθήνα που ρωτούσαν ολημερίς για την ιστορία του Τριτσιμπίδα κι έπαιρναν σημειώσεις. Έμειναν γι αυτό το σκοπό εκεί ένα μήνα και κατέγραψαν πληροφορίες από πρώτο χέρι μιας κι ο Πάϊκος ο γιός του Νικολού που γνώριζε τη Μαριωρή και πολλοί παλαιοί μπαρμπασαναίοι που βρέθηκαν κοντά στα γεγονότα, ήσαν ακόμη εν ζωή.

Στη συγγραφή και δημοσίευσή του φαίνεται να ώθησαν τον εκδότη καθαρά εμπορικοί λόγοι, υπολογίζοντας στο ενδιαφέρον του κοινού για ένα λαϊκό ανάγνωσμα γύρω από την κωμικοτραγική ιστορία απ' την οποία πήγασε το δημοφιλές στην Αθήνα εκείνη την εποχή τσάμικο.

«..Όλος ο κόσμος πέραν των ορίων της Ηλείας πιστεύει ότι το ειδύλλιον του Τριτσιμπίδα και της Μαριωρής εξετυλίχθη κατά τα τελευταία έτη διότι κατ' αυτά εγένετο γνωστό εις τον κόσμον των τραγουδιστών και εις τας κωμοπόλεις της Ελλάδος και εις τας συνοικίας των Αθηνών το τραγούδι, οι

δε βιολιτζήδες έπαιζαν αυτό εις κάθε γάμον και κάθε πανηγύρι. Και όμως σειρά ετών χωρίζει εμάς σήμεραν από τον Τριτσιμπίδα. Το 1844 όταν διεξεδίκει τον έρωτα και την χείρα της ωραίας Μαριωρής ήτο χήρος και ο πλουσιώτερος της Μπαρμπάσαινας κάτοικος.»

Ας δούμε την περίληψη των 223 σελίδων του:

Θέρος του 1844 στη Μπαρμπάσαινα. Καιρός της συγκομιδής και του λιασίματος της μαύρης σταφίδας, του θησαυρού του ηλειακού κάμπου. Είναι η εποχή της μεγάλης της ακμής, καλλιεργείται παντού, η τιμή της είναι στο ζενίθ. Χιλιάδες άνθρωποι δουλεύουν στα χτήματα, τα βράδια μετά τη δουλειά στήνουν γλέντια με τους γύφτους και τους βιολιτζήδες και χορεύουν σ' αυτοσχέδια πανηγύρια. Ο μεγάλος εχθρός είναι μια ενδεχόμενη βροχή, πρέπει να προλάβουν να σκεπάσουν τα αλώνια.

Η Βασίλω, η ομορφότερη γυναίκα της Μπαρμπάσαινας, κτηματίας και ζωντοχήρα, χωρίς παιδιά, ζόρικη, με το δίκανο πιστόλι της πάντα στη ζώνη, κατοικεί στον κάμπο, δίπλα στο αγροτικό σπίτι του κυρ Νικόλα Τριτσιμπίδα, πρόσφατα χήρου, που μένει με τη μάνα του. Οι δύο γυναίκες έχουν μεγάλη έχθρα μεταξύ τους, η Βασίλω όμως αγαπά τον Τριτσιμπίδα, τον πρώτο νοικοκύρη της περιοχής, αγαπητό σε όλους. Εκείνος δεν φαίνεται να την πολυνοιάζεται, είναι ερωτευμένος με την όμορφη κόρη γύφτισας από το Λάλα, τη Μαριωρή.

Ο Τριτσιμπίδας είναι ξακουστός για τα γλέντια του:

«...Ο Τριτσιμπίδας δια ερωτικές δουλειές εθυσίαζε χρήμα και χρήμα... Εκέρδιζε από την σταφίδα πολλά...Από ρεγγίνες, από τάλληρα είχε γεμίσει το σπίτι του. Σαν βροχή έπιπταν από τες τσέπες του τα τάλληρα εις τας πανηγύρεις, εις τους χορούς, εις τα καφέ αμάν, εις τα γλέντια. Όπου πατούσε το πόδι του ο Τριτσιμπίδας εκεί και διεχύνετο η χαρά και η αγαλλίασις. Οι γύφτοι είχαν να κάμουν μαζί του. Τα νταβούλια και οι ζουρνάδες ήσαν εις την διάθεσίν του. Όπου και αν ήσαν αγκαζαρισμένοι οι Γύφτοι έφευγαν και επήγαιναν μαζί με τον Τριτσιμπίδα όταν ενεφανίζετο εις το γλέντι, εις την διασκέδασιν...»

Ο Τριτσιμπίδας όμως έχει έναν άσπονδο φίλο, τον ξάδελφό του Γιώργο, που αγαπά τη Βασίλω και τη ζηλεύει. ενώ εκείνη αδιαφορεί γι αυτόν²⁸. Ο Γιώργος αποτείνεται στο φίλο του γύφτο²⁹ βιολιτζή Αντρέα στη συνοικία των

Γύφτων του Πύργου, ερωτευμένο με την Μαριωρή, και του προτείνει να εκδικηθούν συνεταιρικά, βάζοντας τους ληστοφυγόδικους φίλους τους Κατσαρομάλλη και Βέκο ν' απαγάγουν τη Βασίλω και τη Μαριωρή.

Ο Τριτσιμπίδας υποψιαζόμενος μόνο τον κίνδυνο που διατρέχει η Βασίλω την πείθει να φύγει στον Πύργο σε φιλικό σπίτι, όμως κι εκείνη μαθαίνει πως ο Τριτσιμπίδας προξενεύεται με τη Μαριωρή. Πράγματι μέσω του φίλου του Ρόδη, έχει συμφωνηθεί ο αρραβώνας, προς μεγάλην ικανοποίηση της Μαριωρής και της μάνας της για τον περιζήτητο γαμπρό. Κρατιέται όμως μυστικός για να προληφθούν αντιδράσεις μιας κι ο Τριτσιμπίδας είναι φίλος του κομματάρχη Σισίνη, αντιπάλου του άλλου κομματάρχη της περιοχής, του Επαμεινώνδα Κρεστενίτη, με τον οποίο συνδέεται το σόϊ της Μαριωρής αλλά και η Βασίλω και ο Γιώργος³⁰. Με το γάμο θα αποσπώνταν υπέρ του Σισίνη οι συγγενείς της Μαριωρής στο Λάλα.

Το σχέδιο της απαγωγής αποτυγχάνει εξ αρχής γιατί η Βασίλω αντί να πάρει την ταχυδρομική άμαξα για τον Πύργο που παραφυλάνε οι δυό ληστές, ιππεύει μόνη της τη νύχτα.

Φλας μπάκ: 1836, ο Τριτσιμπίδας διορισμένος απ' τον Οικονομικό Έφορο Ηλείας Κ.Α. Δημακόπουλο αρχιεπιστάτης της συγκομιδής των σιτηρών, πόστο περιζήτητο, έχει ερωτευτεί την ομορφότερη γυναίκα του Κάμπου, την παντρεμένη Ανδριάννα Ζωγράφου. Με την επιμονή του την πείθει ν αφήσει τον άντρα της και να γίνει δική του, υποσχόμενος να τη στεφανωθεί. Όταν εκείνη όμως χωρίζει, ο Τριτσιμπίδας αφού την έχει χαρεί την παρατάει σύξυλη κι η ζωή της γυναίκας καταστρέφεται.

Η περιπέτειά της έγινε και τραγούδι «το οποίον είχε καταστεί δημοτικώτατον...Με το πειρακτικώτατον τούτο τετράστιχον το οποίον ετραγώδουν εις όλον τον Κάμπον, επείραζε όλος ο κόσμος την Ανδριάννα:

*Σήκω Αντριάννα κι άλλαξε και νίψου με το γάλα
κι ο Τριτσιμπίδας έρχεται με τον ψαρρή καβάλα.»*

Η Βασίλω έξαλλη με τα φημολογούμενα παντρολογήματα Τριτσιμπίδα και Μαριωρής, υπόσχεται τον έρωτά της στο Γιώργο και οι δύο τους, μαζί με τον Ανδρέα το βιολιτζή, για να εκδικηθούν τον Τριτσιμπίδα και να χαλάσουν το γάμο, καταφεύγουν στον Επαμεινώνδα Κρεστενίτη. Εκείνος κι οι κομματικοί του φίλοι αντιλαμβανόμενοι τον κίνδυνο της απώλειας ψηφοφόρων και επιρροής λόγω του επικείμενου γάμου, αναθέτουν στον άνθρωπό τους στο Λάλα, τον Καραμέρο, να απαγάγει την Μαριωρή και να την παντρεύει με κάποιον δικό τους.

Σε λίγες μέρες ο υποψήφιος γαμπρός κι η παρέα του πάνε στο σπίτι της μνηστής στο Λάλα για τους αρραβώνες. Κρατάει δαχτυλίδι, ρούχα και παπούτσια δώρα στη νύφη. Γίνεται η τελετή, στήνεται το τραπέζι, αρχίζει το γλέντι με κρασί και νταβούλια που μεταφέρεται σε λίγο στην πλατεία, η Μαριωρή χορεύει, ξεφαντώνουν, όλα καλά. Έτσι νομίζουν.

Ο Καραμέρος όμως έχει άλλα σχέδια. Βάζει τη γυναίκα του να διπλωρώσει τη Μαριωρή και να την έχει φίλη κι αναθέτει σ ένα μπιστικό του και ωραίο παλληκάρι, το Δούρο, όπως τον γράφει το μυθιστόρημα, ν'απαγάγει την πολυπόθητη νύφη υποσχόμενος να τον στεφανώσει μαζί της. Η Καραμέραινα παρασύρει τη Μαριωρή στη βρύση τάχα για να φέρουν νερό, εκεί παραφυλάει ο Δούρος με δύο τσοπαναραίους συνεργάτες του και την κλέβουν. Την σέρνουν αιχμάλωτη στα υψώματα του Προφήτη Ηλία. Ο Τριτσιμπίδας ειδοποιείται και κινητοποιεί στη Γαστούνη τον δικό του, τον Σισίνη, που ζητάει απ' το Μοίραρχο του Πύργου την καταδίωξη του απαγωγέα από τους επίλεκτους έφιππους χωροφύλακες. Ο Δούρος περνώντας τη Λαγκάδα του Προφήτη Ηλία κατευθύνεται με τη συνοδεία του στο Λαμπέτι όπου έχει συμφωνηθεί απ' τον Καραμέρο ο παπάς που θα τον στεφανώσει με τη Μαριωρή. Εκείνη αντιστέκεται, ο Δούρος τη βιάζει³¹ και αργότερα τη στεφανώνεται με το ζόρι.

«...Δεινή διεξάγετο πάλη εις το δωμάτιον, θόρυβος ηκούετο και φωναί ασυνάρτητοι.

- Άφησέ με, μην μου το κάνεις τούτο το κακό!

- Δεν μου γλυτώνεις τώρα

- Ωχ, ωχ μανούλα μου, εφώναζε η Μαριωρή...

Όταν αργότερα η Μαριωρή εξήρχετο του λινού του Κοντόγιωργα είχεν απωλέσει πλέον το πολυτιμότερον πράγμα δια μίαν κόρην...»

Το στρατιωτικό απόσπασμα συλλαμβάνει το Δούρο και τον προσάγει στον εισαγγελέα. Η Μαριωρή περιγράφει τα συμβάντα και ζητά τη δίωξή του, ελπίζοντας πάντα στο γάμο με τον Τριτσιμπίδα.

Ο Κρεστενίτης όμως καταφέρνει να αποφυλακίσει το Ντούρο που γιορτάζει προκλητικά στο Λάλα την επιτυχία τους. Ο Τριτσιμπίδας ματαιώνει το γάμο δίνοντας και χρήματα στη Μαριωρή.

«Τότε οι εχθροί του Τριτσιμπίδα καθά λέγουν οι μεν, εστιχούργησαν δια να τον πειράξουν το ιστορικόν τραγούδι. Άλλοι πάλιν ισχυρίζονται ότι το τραγούδι αυτό το εστιχούργησεν ο ίδιος ο Τριτσιμπίδας θέλων να διακωμωδήσει τα συμβάντα..»

Ο Αντρέας ο βιολιτζής παίζει δημόσια το τραγούδι που ειρωνεύεται τον παρ ολίγον γάμο του Τριτσιμπίδα. Και ολίγον απαραίτητο αίμα: οι χωροφύλακες επ' ευκαιρία της καταδίωξης του Δούρου παγιδεύουν και σκοτώνουν τους δύο ληστές.

Τη Μαριωρή ξανασυνάντησε ο Νικολός μόνο 15 χρόνια αργότερα: Περνούσε καβάλα στ άλογό της μπρος απ' το χτήμα του πηγαίνοντας στον Πύργο να δεί στη φυλακή τον άντρα της το Δούρο, υπόδικο για ζωοκλοπή, με τον οποίο τελικά και εξ ανάγκης τα 'φτιαξε. Την αναγνώρισε ο γυιός του Νικολού ο Πάϊκος και τον ειδοποίησε. Θέλησε να της δώσει αλεύρι κι ό,τι άλλο χρειαζόταν, εκείνη όμως ντράπηκε να τα δεχτεί. Ο Νικολός πέθανε το Γενάρη του 1873. Η Μαριωρή αργότερα ξαναπαντρεύτηκε και πέθανε στην Αθήνα, γύρω στα 1900.

«Ο ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑΣ ΕΚΚΕΝΩΣΕ ΤΗΝ ΚΟΥΜΠΙΟΥΡΑΝ
ΤΟΥ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΜΑΡΙΩΡΗΣ»

(Ζωγραφιά της σελ. 33 του βιβλίου που παριστά το γλέντι των
αρραβώνων)

Αφού ξεπούλησαν τα απομεινάρια του τριτσιμπιδέϊκου χτήματος στον κάμπο (είχαν ήδη πουλήσει το αρχοντικό στη Μπαρμπάσaina από καιρό), οι απόγονοι³² του πλούσιου Νικολού (γιού του Ιωάννη Ζήσιμου ή Τριτζιμπίδα) , ο παππούς μου Γιάννης Τριτσιμπίδας με τη γυναίκα του Ευρυδίκη και τα έξι εν ζωή παιδιά τους, κατεστραμμένοι οικονομικά απ' τη σταφίδα³³ έριξαν μαύρη πέτρα πίσω τους κι εγκατέλειψαν τον Πύργο και τη Μπαρμπάσaina γύρω στα 1923. Είχαν φαίνεται

συνειδητοποιήσει πως στα χάλια που βρίσκονταν η μόνη ελπίδα για επιβίωση της πολυμελούς φαμίλιας ήταν η μόρφωση των παιδιών κι ότι εκεί έπρεπε διαθέσουν τα λιγοστά τους υπάρχοντα. Ήρθαν μετανάστες στην Αθήνα, στην αρχή σ' ένα ημιυπόγειο στην Πλάκα. Ο πατέρας μου Παναγιώτης, ο πρωτότοκος, πήρε απάνω του το βάρος να ξαναστήσει την οικογένεια στα πόδια της μιας κι ο παππούς μου, μια ζωή κτηματίας και αγρότης, δεν ήταν ικανός για άλλη δουλειά (δούλεψε για λίγο σε καφενείο και ίσως σε κάποια λογιστικά). Σπούδασε Νομικά δουλεύοντας σε διάφορες δουλειές, μεταξύ άλλων και το θέατρο με τον Σπύρο Μελά, έγινε καλός δικηγόρος, σπούδασε και τακτοποίησε τ' αδέρφια του, πρόκοψε, όπως τόσοι από την επαρχία ορμώμενοι και εκ του μηδενός που είχαν τότε μια πετυχημένη σταδιοδρομία στην πρωτεύουσα.

Μια περηφάνεια για την παλιά αρχοντιά που το τραγούδι, αδιάψευστο τεκμήριο αίγλης, πάντα υποδαύλιζε, κουβάλησαν οι παππούδες, οι θείοι κι οι πατεράδες μας.

Για μας τους νεώτερους, μεταπολεμικούς, ψυχροπολεμικούς και νέο-ευρωπαίους, τα ήθη και τα παρεπόμενα του 1821 φάνταζαν απόμακρα και γραφικά.

Μπορεί τουλάχιστον η μορφή του Νικολού να ρίξει κάποιο φως στην εξερεύνηση του οικογενειακού ταμπεραμέντου, αγχώδους κι ανυπόμονου, μελοδραματικού κι ευπρόσβλητου στον πανικό; Μπορεί το πιο συμπαθητικό χάρισμα του γενάρχη, η αυτο-ειρωνία του, να 'ναι το αντιστάθμισμα;

Ευκαιρία να τα σκεφτούμε και ν' αλλάξουμε χαρακτήρα!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ- ΠΗΓΕΣ

1

Βιβλιογραφία:

Νικ.Γ.Μπενάκης «Ο ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑΣ ΚΑΙ Η ΜΑΡΙΩΡΗ.
ΤΟ ΩΡΑΙΟΤΕΡΟΝ ΕΙΔΥΛΛΙΑΚΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ»

Εν Αθήναις 1908

Θρύλος Πάτρης (Δημ. Παναγιωτακόπουλος) ΗΛΕΙΑΚΗ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ Αθήνα 1939

Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν ΗΛΙΟΣ , 2 λήμματα
Τριτσιμπίδας υπό Π.Σπάλα

Γ.Παπανδρέου «Η ΗΛΕΙΑ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ»
ΝΕΛΕ Ηλείας, Λεχαινά 1991

Γ.Α.Χρυσανθακόπουλος 1950 «Η ΗΛΕΙΑ ΕΠΙ
ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ»

Κωνστ. Γρ. Κυριακόπουλος Ο ΠΥΡΓΟΣ ΚΑΙ Η ΗΛΕΙΑ
ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ , Νομαρχ. Αυτοδ. Ηλείας 2003, τόμοι 2

Α.Π.Τσακόπουλος ΑΣΠΙΣ ΤΟΥ ΑΡΓΟΥΣ 12-7-1953

Ανδρ. Χατζηγεωργίου ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΙΑΚΗ ΕΣΤΙΑ,
Νοέμβριος 1953

Πάνος Σπάλας ΣΦΑΙΡΑ 1956

Ανδρ. Χατζηγεωργίου ΜΟΡΕΑΣ 14-4-1962

Χ.Κ.Χασάπης ΣΦΑΙΡΑ αρ 25, ανυπόγραφο στη ΦΩΝΗ
ΤΩΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ 18-12-1968

Χ.Ι.Παρασκευόπουλος ΑΡΚΑΔΙΑ 5-3-1982

Ρ.Λιάσκου ΝΟΥΜΑΣ Μάρτιος 1992

Ν.Αναστόπουλος σε 5 συνέχειες, ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ,
1989 και Η ΑΥΓΗ Νοέμβριος 1996

Σ.Καργάκος ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ 9-4-1999

Χ.Δούζας Η ΑΥΓΗ 6-3-2000

Ρούλας Λιάσκου: Η ΜΠΑΡΜΠΑΣΑΙΝΑ ΚΑΙ ΤΟ
ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑ, περιοδικό ΣΥΛΛΟΓΕΣ
Μάρτιος 2002

Β.Μικελόπουλος «ΠΡΙΝ Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΑ ΣΒΗΣΕΙ»,
Πύργος 2007

Παλαιά συμβολαιογραφικά έγγραφα σχετικά με τους Τριτζίμπιδάιους φυλασσόμενα στα Γενικά Αρχεία του Κράτους στον Πύργο (έρευνα Παναγιώτη Δημάκη):

1840, Ιωάννου Ζησίμου ή Τριτζίμπίδα, συμβ. αρ. 681 συμβολαιογράφου Πύργου Χίλωνος Διδάχου

1846, Όρσας (Ορσούλας) Χ. Μοσχούλα συζ. Αναστάση Τριτζίμπίδα, συμβ. αρ. 785 συμβολαιογράφου Πύργου Χίλωνος Διδάχου

1848, Αναστασίου Τριτζίμπίδα και πληρεξούσιος της συζύγου του Ορσούλας θυγ. του ποτέ Χαραλάμπους Δ. Μοσχούλα, συμβ. αρ. 302 συμβολαιογραφούντος του ειρηνοδίκου Αγουλινίτσης Ι. Τουρλοπούλου

1848, Ιωάννου Τριτζίμπίδα («αγραμμάτου όντος») και των υιών αυτού Νικολάου κατοίκου Βαρβασαίνης και Αναστασίου κατοίκου Πύργου, κτηματιών, συμβ. αρ. 1917 συμβολαιογράφου Πύργου Χίλωνος Διδάχου

1848, Αθανασίου και Αναγνώστου, Ζησιμαίων, υιών του Γεωργάκη Ζησήμου, συμβ. αρ. 7074 συμβολαιογράφου Πύργου Νικολάου Γρατζαλιά (? , όνομα δυσανάγνωστο)

1849, Ιωάννου Τριτζίμπίδα, Νικολάου Τριτζίμπίδα, Αθανασίου Ζήσιμου, Αναγνώστου Ζήσιμου, συμβ. αρ. 7449 συμβολαιογράφου Πύργου Νικολάου Γρατζαλιά (?)

1858, Νικολάου Τριτζίμπίδα, συμβ. αρ. 2382 συμβολαιογράφου Πύργου συμβολαιογράφου Πύργου Χίλωνος Διδάχου

1884, Θεώνης θυγ. Αναστάση Τριτζίμπίδα, συζ. εμπόρου Δημ. Σακελλαρίου, συμβ. αρ. 6592 συμβολαιογράφου Πύργου Νικολάου Κοκαλιάρη (?)

1894, Ιωάννου Τριτζίμπίδα (υιού του Πάϊκου) κτηματία, συμβ. αρ. 2176 συμβολαιογράφου Πύργου Ανδρέου Σοφianoπούλου

1894, Αικατερίνης Π. Γεωργούλη συζ. Πάϊκου Τριτζίμπίδα, συμβ. αρ. 1431 συμβολαιογράφου Πύργου Ανδρέου Σοφianoπούλου

1895, Χαράλαμπος Τριτζιμπίδα και Ιωάννη Τριτζιμπίδα (του Πάϊκου) πληρεξουσίου της μητρός του Αικατερίνης συζ. Πάϊκου Τριτζιμπίδα, συμβ. αρ. 3671 συμβολαιογράφου Πύργου Ανδρέου Σοφianoπούλου

1895, στην οικία Πάϊκου Τριτζιμπίδα, της συζύγου του Αικατερίνης και του υιού των Ιωάννη, συμβ. αρ. 1000 συμβολαιογράφου Πύργου Πάνου Αθ. Δασιού

1900, Ιωάννου Τριτζιμπίδα του Πάϊκου, συμβ. αρ. 10695 συμβολαιογράφου Πύργου Γεωργίου Π. Αχόλου

1902, Αριστείδη Τριτσιμπίδα του Πάϊκου, συμβ. αρ. 12442 συμβολαιογράφου Πύργου Γεωργίου Π. Αχόλου

7-3-1928 Απόφαση Πρωτοδικείου Ηλείας αρ. 256 αφορούσα αγωγή Τασίας χήρας Ιωάννου Τριτσιμπίδα (+1926, από τον κλάδο του Αναστάση Τριτσιμπίδα αδελφού του Νικολού) και ανηλίκων τέκνων της Τάση και Χαράλαμπος

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ-ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

² Το χτήμα του Νικολού Τριτσιμπίδα στον κάμπο της Μπαρμπάσαινας όπως το έζησε η θεία μου η Κατινούλα, είχε ένα ωραίο δίπατο αγροτικό σπίτι με συντριβάνι μπροστά του και πιο πέρα ένα υποστατικό του κόλλιγα. Το 1915 το σπίτι έπαθε ζημιές απ' τους σεισμούς και το μετέτρεψαν σε ισόγειο. Το 1956 φωτογράφισα το υποστατικό-αποθήκη.

Το χτήμα που περιελάμβανε ένα λόφο με πανύψηλα πεύκα πουλήθηκε απ' τον παππού μου Γιάννη Τριτσιμπίδα στους Κουταφαίους (Φώτη, τα παιδιά του Σοφία-Γιώργος-Αντιγόνη, - φαρμακείο). Συνόρευε με κείνο του συγγενή Τάση Τριτσιμπίδα, απόγονο του αδελφού του Νικολού (τα χώριζε ένας ξεροπόταμος ονόματι Λαγκαδιά) - πράγμα που πιθανόν να σημαίνει πως ο Νικολός κι ο αδελφός του τα βρήκαν απ τον πατέρα τους, αλλ' ίσως πάλι να τα απόκτησαν οι ίδιοι μετά την Επανάσταση με το φευγιό των τούρκων. Ο Τάσης Τριτσιμπίδας (1901-1997) ήταν μακρυνός εξάδελφος και μεγαλύτερος του πατέρα μου ο οποίος τον ειρωνεύονταν γιατί κοκορευόταν για τον Τριτσιμπίδα του τραγουδιού και ιδιοποιείτο τους τίτλους

και παρ ημίν ο Διάβολος δεν αναφέρεται υπό των δεισιδαιμόνων ειμή δι ονομάτων αποτρεπόντων την προσέλευσίν του, ως ο καταραμένος, ο εξαποδώ, ο αμελέτητος κλπ.»

⁶ Β.Μικελόπουλος «Πριν ο χρόνος τα σβήσει», 2007

⁷ Σ' αυτό συμφωνούσε κι ο προαναφερόμενος Αριστείδης Τριτσιμπίδας σύμφωνα με την κόρη του Αργυρώ Λιάσκου. Ομοίως Β. Μικελόπουλος.

⁸ Ν.Αναστόπουλος, κι όσοι έκτοτε αναπαράγουν τα γραφόμενά του.

⁹ Φιλικοί και οι δύο: Ο Αθανάσιος Ζήσιμος ή Ζησιμόπουλος, ή Αθηναγόρας Δασκαλάκης, ήταν πρόκριτος της Μπαρμπάσαινας, πολύ μορφωμένος, ίσως δάσκαλος (εξ ου Δασκαλάκης), πολύγλωσσος, ενθουσιώδης ποιητής, πολεμιστής, επί κεφαλής δικού του σώματος, Γραμματικός του Νέγρη (Γραμματέα του Μινιστερίου της Επικρατείας) και του Μαυροκορδάτου, Πληρεξούσιος σε 2 Εθνοσυνελεύσεις, έλαβε Αργυρούν Αριστείον. Ο Αναγνώστης Ζήσιμος ήταν γενναίος επαναστάτης μπουλουκτής, δηλαδή αρχηγός δικής του στρατιωτικής μονάδας, Χάλκινο Αριστείο.

Αναφέρονται όμως από τον Κ.Κυριακόπουλο και οι: «Κώστας Ζήσιμος ή Τριτσιμπίδας» απο τη Μπαρμπάσαινα, υπαξιωματικός στον Αγώνα που μετείχε σε πολλές μάχες, (Αριστείο Φ64) καθώς και ο αγωνιστής «Ιωάννης Ζήσιμος ή Τριτσιμπίδας» από τη Μπαρμπάσαινα, ο γενάρχης πιθανότατα όπως είδαμε παραπάνωτων Τριτσιμπιδαίων, (Σιδηρούν Αριστείον, Φ211).

¹⁰ Η οικογενειακή παράδοση που μου μετέφερε η θεία μου Κατινούλα Τριτσιμπίδα, αναφέρει πως επί τουρκοκρατίας όταν για κάποιο λόγο, που η ίδια δεν ήξερε, οι έλληνες έκρυβαν τα μικρά τους παιδιά να μην τα βρουν οι Τούρκοι που τα 'ψαχναν φωνάζοντας διάφορα μικρά ονόματα για να τα κάνουν να φανερωθούν: Έλα Γιάννη, Γιώργο κλπ, ο Νικολός έκρυψε το μικρό του αδελφό Αναστάση στο

μοναστήρι της Παναγίας στην Κρεμαστή που φαινόταν απ το τριτσιμπιδέϊκο χτήμα, ορμηλεύοντας τον να μη βγεί με κανένα τρόπο.

¹¹ «Η Ηλεία επί Τουρκοκρατίας» Γ.Α.Χρυσανθακόπουλου 1950, όπου εξιστορούνται οι μάχες του Ιουνίου του 1821 στο Πούσι και το χωριό Λάλα, έδρα των τούρκων αγάδων, και η τύχη της πανέμορφης δεκατετράχρονης κόρης του αγά Αμπγκάντ ονόματι Μπεμπιγιέ. Οι αγάδες του Λάλα είχαν ήδη εκτοπίσει τον πατέρα της, παίρνοντας τα χτήματα που 'χε στη Μπαρμπάσαινα και είχαν απαγάγει την κόρη του που έκλεισαν στον πύργο του Λάλα. Μετά τη συντριβή των Τούρκων, η κοπέλα έπεσε στα χέρια των Λεντζαίων και του οπλαρχηγού καπετάν Δημ.Καραμέρου, που είχε χρηματίσει άνθρωπος των αγάδων του Λάλα. Την κράτησε σπίτι του, βαφτίζοντάς την Μαρία-Μαριωρή ώσπου την πάντρεψε με τον «εκ Κωσταντινουπόλεως εν Δούκα εγκατεστημένον Ιωάννην Αναγνωστόπουλον». Μετά το θάνατο του τελευταίου η Μπεμπιγιέ-Μαρία ξαναπαντρεύτηκε κάποιον Κουμπάτη, κι αυτόν απ το χωριό Δούκα, και πέθανε 100 χρονών. Υπάρχει πάντως αναφορά από τον Κ. Κυριακόπουλο σε αγωνιστή του 21 ονόματι Ιωάννη Αναγνωστόπουλο από το Δούκα, γεννημένο το 1796, Αριστείο Φ153.

¹² Η εκδοχή αναφέρεται στη ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ της 18/2/1968 ως αφήγηση Ιω. Σταματόπουλου (+1900) στον Α. Στασινόπουλο.

¹³ Το όνομα, είτε σαν υποκοριστικό της Μαριώς είτε ενίοτε σαν σύντμηση του « Μαρία η Ωραία» σήμερα ηχεί παράξενα - δεν ξέρω πολλές να λέγονται έτσι, δεν ήταν κάποτε καθόλου ασυνήθιστο, βλ. και την παροιμία «Όλα τά'χε η Μαριωρή...»

¹⁴ Οι Καραμεραίοι χρημάτισαν για γενιές στην υπηρεσία των τουρκαλβανών αγάδων του Λάλα. Γράφεται πως δεν υποτάσσονταν στους Τούρκους. Οπλαρχηγοί μετά την καταστροφή των τούρκων και του χωριού από τους Έλληνες

το 1821, ήσαν συνδεδεμένοι με τους Αυγερινούς και τους Παπασταθόπουλους από το Δούκα, τους Σισίνηδες και τον Κολοκοτρώνη, τους Κρεσταινίτες.

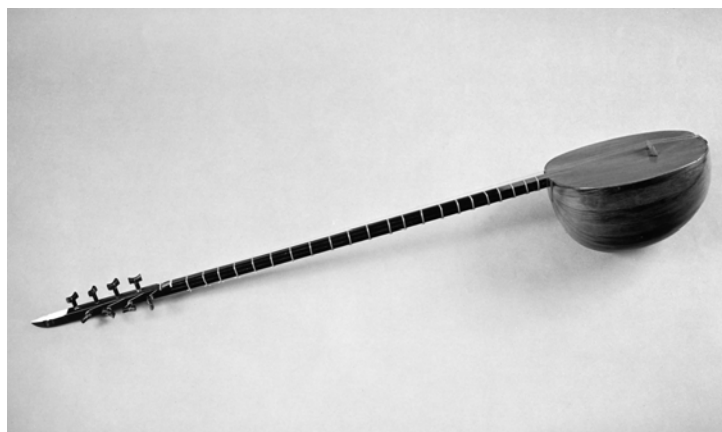
¹⁵ Ο Χρυσανθακόπουλος αναφέρει κάποιον Ντούρο, καταγόμενο από το Δούκα, σαν πρωτοπαλλήκαρο, του ζακυνθινού πατριώτη και επαναστάτη Παναγιώτη Καμπάση πού έπεσε στα 1820 στην περιοχή Πόθου πολεμώντας τους Λαλαίους. Με γενναιότητα λέει διέσωσε το νεκρό σώμα του αρχηγού του. Αυτή η αναφορά μπορεί όντως να δώσει αφορμή στην χρονολόγηση της ιστορίας Μαριωρής-Τριτσιμπίδα του τραγουδιού μian εικοσαετία νωρίτερα, στην εποχή της Επανάστασης, υποδεικνύοντας έναν Τριτσιμπίδα νεαρής ηλικίας. Όσοι την ακολουθούν παίρνουν κατά γράμμα τις αναφορές του τραγουδιού στη νεότητα του Τριτσιμπίδα («παιδί», «παλληκάρι») και στηρίζονται στη νεώτερη εκδοχή που μιλάει για «γυιό του Τριτσιμπίδα» (δηλαδή όχι ανεξάρτητο νοικοκύρη), μη υποψιαζόμενοι το ενδεχόμενο να είναι σκωπτικές. Αν η γέννηση του Νικολού Τριτσιμπίδα τοποθετηθεί όχι στα 1800 αλλά στα 1820, τότε προύχοντας και αγωνιστής θα ήταν ο πατέρας του και ο Νικολός στα 1844-5, που εντοπίζεται το επεισόδιο της Μαριωρής, είναι όντως «νιος και παλληκάρι», ευκατάστατος εικοσιπεντάρης κληρονόμος, και χήρος απ την πρώτη του γυναίκα. Στην περίπτωση αυτή εξασθενεί η ιδέα μου πως το τραγούδι είναι χωρατατζίδικο και περιπαικτικό. Όμως, τα στοιχεία που παρατίθενται στην έρευνα αυτή δεν στηρίζουν με κανένα τρόπο μια τέτοια χρονολόγηση, απλά δεν βγαίνει.

¹⁶ Κατά τον Θρ. Πάτρη που αναλύει την «χιλιοειπωμένη ιστορία της Μαριωρής και του Τριτσιμπίδα», όπως τους γράφει, τη λαλιώτισα Μαριωρή αρραβωνιάστηκε το 1845 ο μπαρμπασανίτης Τριτσιμπίδας αλλά την απήγαγε και την παντρεύτηκε με το ζόρι ο λαλιώτης Ντούρος. «Μετά απ αυτό το ρεζίλεμα γυρίζοντας ντροπιασμένοι στο χωριό τους οι μπαρμπασαναίοι πάντρεψαν τον απαρηγόρητο

Τριτσιμπίδα». Προφανώς εννοείται ο μόλις αναφερθείς δεύτερος γάμος του. Ο Θρ. Πάτρης, σε αντίθεση με τον Χρυσανθακόπουλο, γράφει πως η μετανιωμένη Μαριωρή αρρώστησε, χτίκιασε για τη λαϊκή παράδοση, έχασε την ομορφιά της και πέθανε σε κακά χάλια αρκετά νωρίς.

¹⁷ «Αρχιλόχου Πάρης ιμερτή», 2006.

¹⁸ Μουσικό όργανο, είδος ταμπουρά, λέγεται και λιογκάρι αλλά και μπουλγαρί. Ο στίχος παινεύει απλώς τον Τριτσιμπίδα για την επίδοση του στο όργανο αυτό, ή μήπως αποτελεί συγκαλυμμένο υπονοούμενο για τις γνωστές ερωτικές επιδόσεις του μεσόκοπου αρρεβωνιάρη;

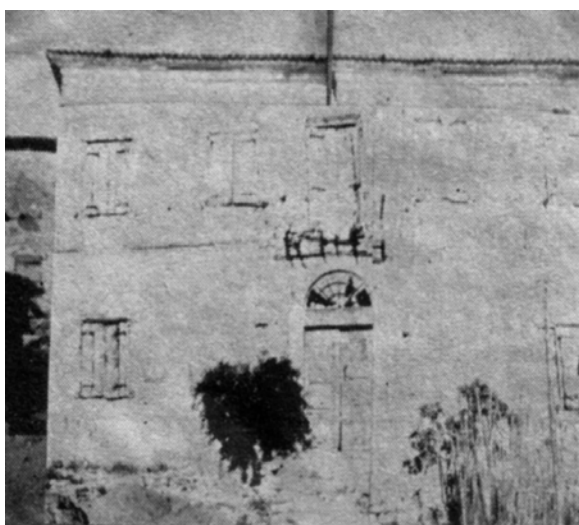
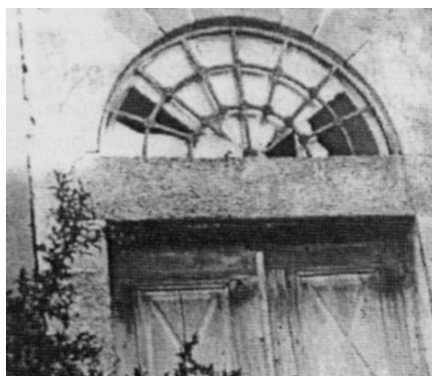
¹⁹ Δεν λείπουν άλλωστε από την παράδοση του δημοτικού τραγουδιού τα σκωπτικά τσάμικα (Σήκω Διαμάντω να πας για ξύλα, Παράτησε το γέρο, Της ματζουράνας τον ανθό, Αγγέλω, Γιατί με δέρνεις μάνα κλπ. κλπ)

²⁰ ΝΕΑ ΕΦΗΜΕΡΙΣ, 30-8-1892 (και Κ.Μπαρούτα «Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΤΟΝ 19^ο ΑΙΩΝΑ» εκδ. Νάκας).

²¹ Οι δύο αδερφοί Σουλεϊμάνηδες γυοί του χαλκιά Αλή, ήσαν φημισμένοι γύφτοι κλαριντζήδες. Κατάγονταν από την Αλβανία και γεννήθηκαν στο Βόλο στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Ο μεγάλος, κορυφαίος οργανοπαίκτης, βαφτίστηκε χριστιανός στη Λαμία κι έμεινε γνωστός σαν Νικολάκης. Ο άλλος, ο Γιώργης, βαφτίστηκε στον Πύργο και παντρεύτηκε στην Αμαλιάδα. Αυτοί οι δύο κι ο Φέκας

πρωτόφεραν το κλαρίνο στην Πελοπόννησο. (βλ. Δεσπ. Μαζαράκη: ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΚΛΑΡΙΝΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ εκδ. Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών, 1953.)

²² Αναφέρεται στο υπερυψωμένο δίπατο τριτισιμιπέδεϊκο σπίτι στο χωριό Μπαρμπάσαινα που λέγεται πως έκτισε ο ίδιος ο Νικολός. Είχε και δυό στενές πολεμίστρες, ίσα ίσα να περνάει ο γκράς. Πουλήθηκε στον Αθ. Δερβιτσιώτη γύρω στα 1910 και το 1919 στους Μιχόπουλους. Κάποια εποχή είχε στεγάσει και το Σχολείο. Έπαθε ζημιές από τους σεισμούς του 1964, οι ιδιοκτήτες του το .. βόηθησαν να πέσει για να πάρουν δάνειο και να κτίσουν άλλο. Σήμερα δεν υπάρχει ούτε ίχνος του. Με είχαν εντυπωσιάσει τα μπαλκονάκια του που αναφέρει και το τραγούδι.

²³ Καταστήματα (ή μαγαζιά) λέγονταν οι εμπορικές αποθήκες/γραφεία, εν προκειμένω προφανώς της σταφίδας.

²⁴ Στον Ανδρ.Χατζηγεωργίου (Πελοποννησιακή Εστία) «τον Τριτσιμπίδα, το παιδί», αλλά και στην κλασσική και οικογενειακή εκδοχή που παραθέτει και ο Θρ.Πάτρης: «τον Τριτσιμπίδα πού'ν παιδί». Τα θεωρώ συγκαλυμμένα σκωπτικά σχόλια.

²⁵ Το τουρκαρβανίτικο χωριό του Λάλα απ όπου η Μαριωρή, ήταν επί τούρκων Καζάς δηλ. διοικητικό κέντρο της περιοχής, όπου υπήγετο και η Μπαρμπάσαινα. Οι Λαλαίοι διοικούσαν και τον Πύργο τέλη 18^{ου} - αρχές του 19^{ου} αιώνα, μιλούσαν αρβανίτικα και ρωμέϊκα και σχεδόν καθόλου τούρκικα. Οι επίφοβοι αρβανίτες του Λάλα συχνά απήφησαν το Σουλτάνο και πολέμησαν εναντίον του. Στην εποχή της Επανάστασης βοηθήθηκαν από τους Έλληνες, ο Κολοκοτρώνης συνδεόταν με τον λαλιώτη αγά Αλή Φαρμάκη. Πάντως στο παλαιόθεν αρβανίτικο αυτό χωριό είχε μέχρι το 1821 ελάχιστες χριστιανικές οικογένειες (Λεντζαίους, Χριστόπουλους, Ντελήδες κ.ά), σε αντίθεση με τη Μπαρμπάσαινα όπου ο πληθυσμός ήταν ελληνικός. Μεγάλα τσιφλίκια του κάμπου που ανήκαν στους λαλαίους αγάδες, πέσαν με την Απελευθέρωση στα χέρια των μπαρμπασαναίων. Πιθανόν εκείνη την εποχή κάποια χτήματα να πέρασαν στους τριτσιμπιδαίους.

²⁶ βλ. και παραπομπή αρ. 17. Και δω ίσως υποβόσκει σεξουαλικό υπονοούμενο με το Ντούρο να βαρεί το γιογκάρι. Μην ξεχνάμε πως στη σφαίρα της προφορικής παράδοσης (τραγούδια, έπη, μύθοι, παραμύθια) τα ονόματα συνοψίζουν τα χαρακτηριστικά και τη δράση των ηρώων.

²⁷ Ήταν άραγε έτσι ο Νικολός ή ομορφάντρας όπως λέγεται; Μήπως η παραλλαγή, κατά πάσαν πιθανότητα λαλιώτικη, τον σατυρίζει ταυτίζοντάς τον με τους γύφτους οργανοπαίκτες που κουβαλούσε στις διασκεδάσεις του; Ο δημοσιογράφος Πάνος Σπάλλας που ήταν και σύζυγος της κόρης του Αριστείδη Τριτσιμπίδα Κατερίνας, τον

περιγράφει, προφανώς σύμφωνα με την παραλλαγή αυτή, «ψηλό, λεβέντη και μελαχροινό, τόσο που να τον λένε γύφτο-μαυριδερό» («Σφαίρα» 1959).

²⁸ Κάπου ο Τριτσιμπίδας φαίνεται να τραγουδά για να πικάρει τον ξάδερφό του:

«Βασίλω μ' τα κουμπούρια σου, με τι τα 'χεις γιομάτα

Το ένα το 'χω με μπαλαρμά και τ' άλλο με κομμάτια».

²⁹ Η λέξη, πέρα απ' τον τσιγγάνο ή ρόμ (βλ. και τουρκόγυφτος για τον προερχόμενο από την Ανατολή και την οθωμανική επικράτεια τσιγγάνο) σήμαινε κάποτε τον εξ Αιγύπτου, μελαψό και μουσουλμάνο, που γνώριζαν οι ρωμηοί και απ' τα τούρκικα ασκέρια. Το πιο πιθανό είναι πως εδώ ο συγγραφέας εισάγει στο μυθιστόρημα τον πραγματικό Γιώργη-Σουλεϊμάν, τον τουρκαλβανό μουσουλμάνο και γύφτο κλαριντζή που 'κανε γνωστό το τραγούδι του Τριτσιμπίδα (όπως είπαμε βαφτίστηκε στον Πύργο και παντρεύτηκε στην Αμαλιάδα). Είναι βέβαια γνωστό, πως γύφτος και οργανοπαίκτης ήταν σχεδόν συνώνυμα μιας και η ράτσα τους είχε πάντα ιδιαίτερες μουσικές επιδόσεις.

³⁰ Ο ανταγωνισμός του Γιώργου προς τον Τριτσιμπίδα σαν πρωτονοικοκύρη και κυρίαρχο του Κάμπου (*«αυτός θα γίνει γενικός κατακτητής του έρωτος εις την Ηλείαν»*) είναι μια καθολική αντιζηλία, από τη Βασίλω ως τα κομματικά.

³¹ Όσοι κατά καιρούς έγραψαν για την ιστορία -με εξαίρεση τον Θρ.Πάτρη- αλλά και η οικογενειακή παράδοση, αγνοούν την εκδοχή του βιασμού και του γάμου της Μαριωρής με το Ντούρο, τονίζουν πως παρέμεινε άθικτη και μιλούν για απλή απαγωγή που αρκούσε για τη ματαίωση του γάμου με τον Τριτσιμπίδα. Το έργο του Ν. Μπενάκη, που είναι η αρχαιότερη γραπτή αφήγηση, μάλλον παρενέβαλε το βιασμό για να αλατίσει το ανάγνωσμα, και την αναγκαστική παντρεία για να τονίσει το αναπόφευκτο της ματαίωσης του γάμου Μαριωρής - Τριτσιμπίδα.

³² ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΗΣΙΜΟΣ ή ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑΣ (γεν. 1770?)
 ➔ ΝΙΚΟΛΟΣ 1800;-1873 ➔ ΠΑΪΚΟΣ 1840 -1910/12 ➔
 ΓΙΑΝΝΗΣ (1864-1943), ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ (1884-1972) και
 ΑΘΗΝΑ, σύζυγος Μπαλοδήμου από το Κολλύρι.

Παιδιά του Γιάννη ➔ Παναγιώτης, Κατινούλα , Σπύρος,
 Νίκος, Άλκης, Κωστάκης.

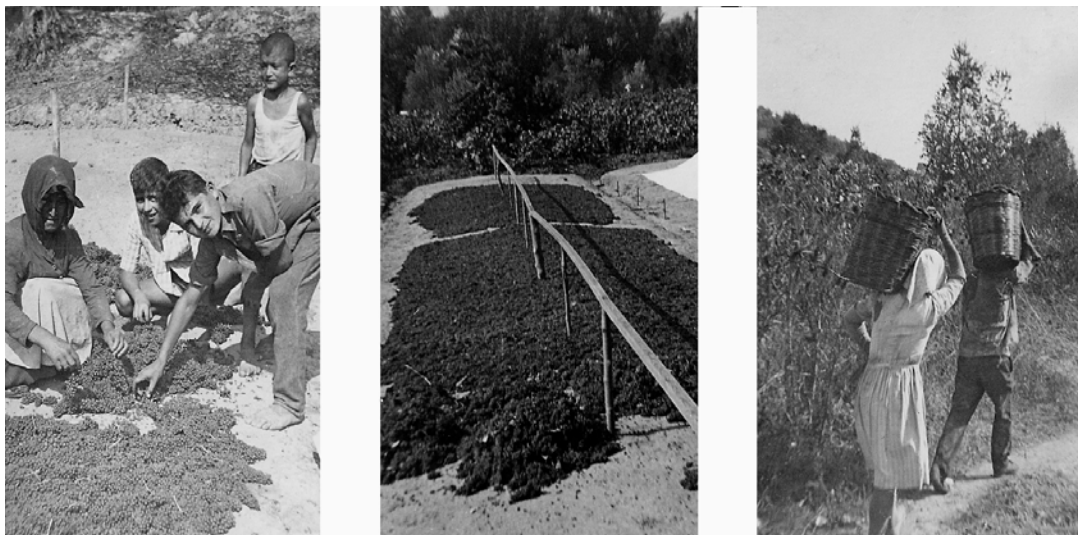
Παιδιά του Αριστείδη ➔ Κατερίνα, Άννα, Αργυρώ.

Για περισσότερα γενεαλογικά βλ. ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΗΣ
 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑ του Γιάνη Τριτσιμπίδα,
 2009

³³ Η σταφίδα που ήκμαζε στα χρόνια του Νικολού και
 αργότερα, βρέθηκε σε μεγάλη κρίση κι οι μπαρμπασαναίοι
 το 1903 κατέβηκαν στο γνωστό στην ιστορία συλλαλητήριο
 στον Πύργο ζητώντας από την κυβέρνηση Γ. Θεοτόκη τη
 θέσπιση Μονοπωλίου της Σταφίδας. Συμμετείχαν κι οι
 περισσότεροι σταφιδοπαραγωγοί της Ηλείας, ο στρατός με
 δυσκολία απεσόβησε την αιματοχυσία και το θέμα πήρε
 μεγάλες διαστάσεις. Η κυβέρνηση Θεοτόκη δεν προχώρησε
 στο μέτρο και έπεσε κι ανέλαβε νέα κυβέρνηση. Το μέτρο
 όμως δε μπορούσε ν αντιμετωπίσει το πρόβλημα κι η
 χρόνια κρίση οδήγησε στην βαθειά παρακμή των χωριών
 της σταφίδας και στην εξαθλίωση των παραγωγών.

Στις κινητοποιήσεις των σταφιδοπαραγωγών της
 Μπαρμπάσαινας του 1895 εναντίον των τοκιστών,
 φαίνεται να πρωταγωνιστεί ο παππούς μου Γιάννης
 Τριτσιμπίδας (σύμφωνα με «Για μια ιστορία του αναρχικού
 κινήματος του ελλαδικού χώρου» κεφ.9: Το Νέον Φως, οι
 αναρχικοί του Πύργου Ηλείας και το Σταφιδικόν, υπό Δ.Τ.,
 Μελβούρνη 2008, ιστοσελίδα «Ούτε θεός ούτε αφέντης»
ngnm.vrahokipos.net και <http://alfeiospotamos.pblogs.gr> :
 «Οι χωρικοί της Βαρβάσαινας ήσαν πρωταίτιοι διαφόρων
 στάσεων, διαδηλώσεων και επεισοδίων για να επιτυγχάνουν
 δίκαιη λύση στα διάφορα αιτήματά τους. Μετά από
 συνάντησή τους με τους τοκιστές Ψημμένο και Τριπόδη,
 ζήτησαν προθεσμία δέκα χρόνων για να παραταθεί η

πληρωμή, αλλά οι τοκιστές την απέρριψαν. Έτσι, στις 13 Αυγούστου 1895, συντάχθηκε στη Βαρβάσαινα μια δήλωση, σύμφωνα με την οποία: «Αποφασίσαμε ομοφώνως ίνα ζητήσωμεν δια της παρούσης μας την απόσβεσιν των τόκων των τεσσάρων ετών καθ' α κατεστράφη και εξεφτελίσθη το μόνον προϊόν μας, τα δε αναπομείναντα κεφάλαια να εξοφλήσωμεν εις ανάλογον χρόνον και διάστημα ανάλογον του εισοδήματος και του ποσού του χρέους ατόκως προς 6% ετησίως». Οι υπογράφωντες τη δήλωση, έλεγαν, επίσης, ότι αν οι δανειστές δεν δέχονταν τους όρους τους, τότε θα πουλούσαν τη σταφίδα τους σε ξένους εμπόρους για να ξεχρεώσουν τουλάχιστον τα χρέη τους προς το δημόσιο. Η δήλωση υπογράφηκε από τους χωρικούς, Α. Δερβιτσιώτη, Στ. Δούσιο, Ανδρ. Παναγιωτακόπουλο, Κ. Τσόπελα, Α. Παπασαββόπουλο, Π. Στασινόπουλο, Π. Δρυμπύλα, Ιωάννη Τριτσιμπίδα, Ανδρ. Μπαρέ και Μ. Δρυμπύλα.»)

Μπαρμπάσαινα, εξήντα χρόνια μετά το ιστορικό συλλαλητήριο,
τρύγος και λιάσιμο της σταφίδας.
(φωτ. 1962, του μανιώδους φωτογράφου Παναγιώτη Τριτσιμπίδα)

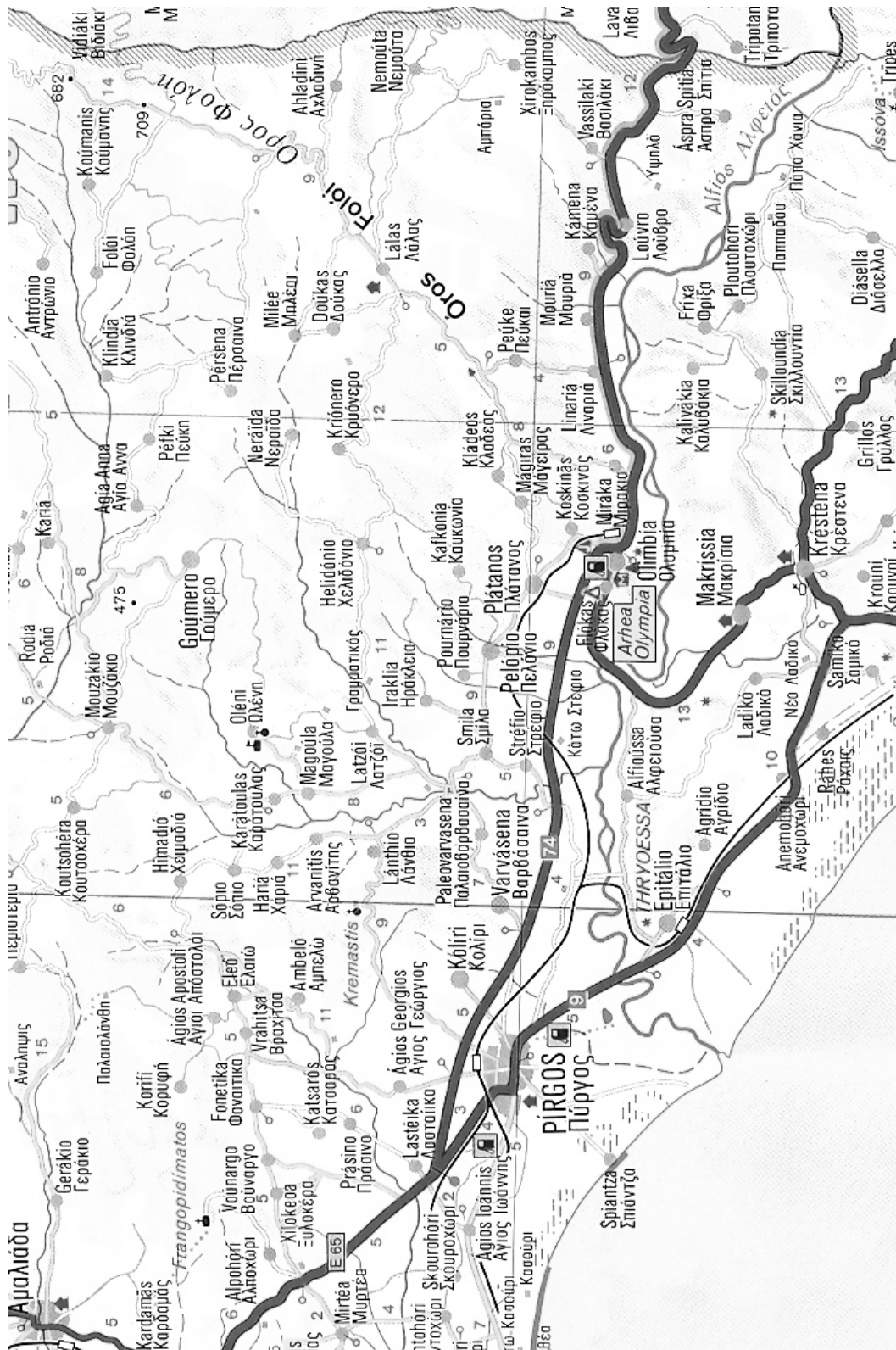

1960, πλίνθινα υποστατικά στον κάμπο της Μπαρμπάσαινας

Ο λόφος του τριτσιμπιδέικου χτήματος σήμερα.

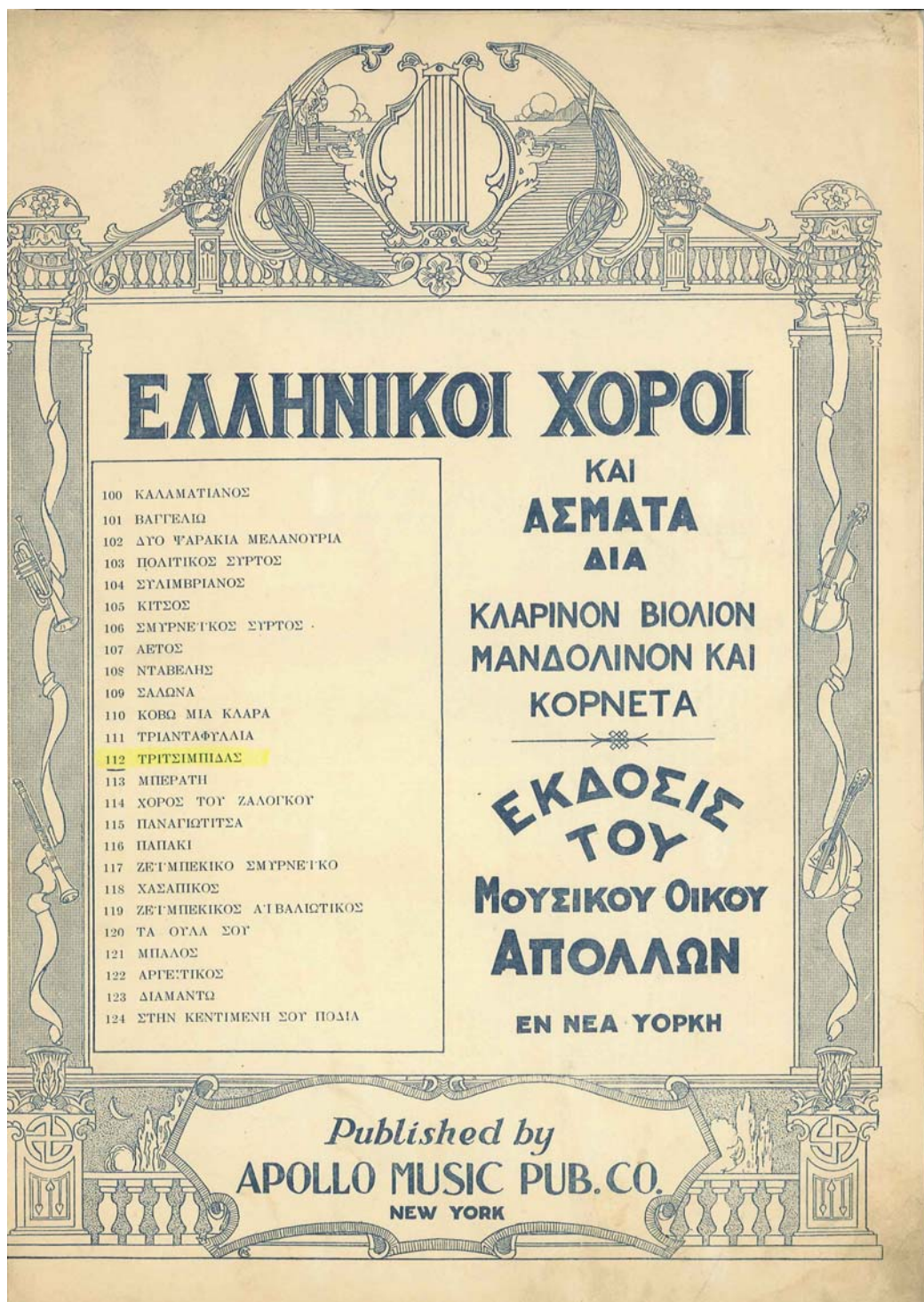
Η περιοχή Πύργου-Μπαρμπάσσινας σήμερα. Κάτω, δεξιά απ τα Κρέστενα, τα Διάσελλα του τραγουδιού. Στο όρος Φολή ο Λάλας.

Οι 15 εκδοχές-εκτελέσεις του τσάμικου «Ο ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑΣ»,
(αλλοιώς: «Βγήκα ψηλα στα διάσελα» ή «Ποιόνε θα πάρεις
Μαριωρή») που περιέχονται στο συναπτόμενο στο βιβλιαράκι CD*,
συνολικής διάρκειας 49:29, προέρχονται από το αρχείο του Γιώργου
Παπαδάκη

1 Παπαγκίκα 1919	03:26
2 Στασινόπουλος 1927	03:54
3 Παναγιωτόπουλος 1928	03:13
4 Ρέλλιας 1932	02:57
5 Σκαλκώτας «Η Μαριωρή μου» 1933	04:52
6 Καρακώστας 1935	03:13
7 Τάσος Χαλκιάς 1948	03:10
8 Βλαχαγγέλης 1950	03:04
9 Ρούκουνας 1952	03:42
10 Παπασιδέρης 1953	03:32
11 Π. Χαλκιάς «Μαριολή» τσακιστό 1960	02:51
12 Βλαχαγγέλης 1965	02:46
13 αλβανικό οργανικό «Marioli» 1965	02:26
14 Γεωργία Μηττάκη- Κ.Σεβαστάκης 1965	02:52
15 Βασίλης Σούκας 1970	02:57

* audio CD «Ο ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑΣ, τσάμικο» ©2009 Γιώργος Παπαδάκης-Γιάννης Τριτσιμπίδας

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

ΚΑΙ
ΑΣΜΑΤΑ
ΔΙΑ

ΚΛΑΡΙΝΟΝ ΒΙΟΛΙΟΝ
ΜΑΝΔΟΛΙΝΟΝ ΚΑΙ
ΚΟΡΝΕΤΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ
ΤΟΥ
ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ
ΑΠΟΛΛΩΝ

ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

100 ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΣ
101 ΒΑΓΓΕΛΙΩ
102 ΔΤΟ ΨΑΡΑΚΙΑ ΜΕΛΑΝΟΥΡΙΑ
103 ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΣΥΡΤΟΣ
104 ΣΤΑΙΜΒΡΙΑΝΟΣ
105 ΚΙΤΣΟΣ
106 ΣΜΥΡΝΕΤΙΚΟΣ ΣΥΡΤΟΣ
107 ΑΕΤΟΣ
108 ΝΤΑΒΕΛΗΣ
109 ΣΑΛΩΝΑ
110 ΚΟΒΩ ΜΙΑ ΚΛΑΡΑ
111 ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ
112 **ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑΣ**
113 ΜΠΕΡΑΤΗ
114 ΧΟΡΟΣ ΤΟΥ ΖΑΛΟΓΚΟΥ
115 ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΤΣΑ
116 ΠΑΠΑΚΙ
117 ΖΕΤΜΠΕΚΙΚΟ ΣΜΥΡΝΕΤΙΚΟ
118 ΧΑΣΑΠΙΚΟΣ
119 ΖΕΤΜΠΕΚΙΚΟΣ ΑΓΓΑΛΙΣΤΙΚΟΣ
120 ΤΑ ΟΥΛΑ ΣΟΥ
121 ΜΠΑΛΟΣ
122 ΑΡΓΕΤΙΚΟΣ
123 ΔΙΑΜΑΝΤΩ
124 ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΙΜΕΝΗ ΣΟΥ ΠΟΜΙΑ

Published by
APOLLO MUSIC PUB. CO.
NEW YORK

2

ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑΣ

ANTONIOS X. SAKELARIOU

Tempo Tsamiko

mple
elody

istic
elody

Coda

Fine

Copyright 1923 by Apollo Music Co. N.Y.

3

Fritsibithas-2

D. S. al Fine §